

Raport

Rosyjska dezinformacja w Libii

Kraków 2024

Spis treści

O projekcie.....	1
Autorka publikacji.....	1
Wprowadzenie.....	2
Rozdział 1. Rosyjska strategia informacyjna w Libii.....	4
Rozdział 2. Sytuacja polityczna i medialna w Libii.....	7
2.1. Tło polityczne.....	7
2.2. Konflikty wewnętrzne wykorzystywane przez dezinformację.....	9
2.3. Krajobraz medialny w Libii.....	11
Rozdział 3. Narzędzia i techniki dezinformacji stosowane przez Rosję.....	24
3.1. Aktywność mediów społecznościowych i prorosyjskich kanałów medialnych w Libii – analiza dezinformacji.....	24
3.2. Praktyczny wymiar rosyjskiej dezinformacji w Libii.....	32
Rozdział 4. Analiza skutków dezinformacji w Libii.....	41
Rozdział 5. Wnioski i rekomendacje.....	42
Bibliografia i źródła.....	45

O projekcie

Instytut Badań
nad Turcją

Disinformation
in MENAT

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach konkursu Ministra Spraw Zagranicznych RP „Dyplomacja Publiczna 2024-2025 - wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji”.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka publikacji

Magdalena El Ghamari

Ekspertka Instytutu Badań nad Turcją

Akademiczka, doktor nauk społecznych w obszarze nauk o obronności, o specjalności operacje i techniki operacyjne. Autorka książek: Między terroryzmem a radykalizacją. Specyfika działalności organizacji Daesz (2021); Cool Jihad (2018) oraz reportażu Kobiety, miłość i Dżihad (2023).

Wprowadzenie

Grafika z oficjalnego konta @mfa_russia w serwisie „X”¹.

Libia, która w 2011 roku przyciągnęła uwagę całego świata, stopniowo zniknęła z centrum zainteresowania, gdy rewolucja przerodziła się w długotrwałą i wyniszczającą wojnę domową. Zewnętrzna ingerencja tylko pogłębiła trudności związane z odbudową państwa, które było mocno podzielone i oparte na strukturach plemiennych. Podczas gdy państwa arabskie szybko zaangażowały się w Libii, realizując swoje interesy w zakresie bezpieczeństwa, Rosja działała bardziej ostrożnie, preferując pozostanie na uboczu. Jednak, dzięki stopniowemu zwiększaniu swojej obecności w Libii, Moskwa zdołała osiągnąć większość swoich celów taktycznych i strategicznych, unikając przy tym silniejszej reakcji ze strony Zachodu.

Gdy amerykańscy decydenci zaczęli zwracać uwagę na działania Rosji, skupili się głównie na prywatnych firmach wojskowych i ochroniarskich powiązanych z Kreml, takich jak Grupa Wagnera. Jednak, nawet po licznych raportach dokumentujących rosyjską interwencję, odpowiedź Stanów Zjednoczonych pozostawała mało stanowcza – ograniczała się do wyrażania dezaprobaty w oficjalnych oświadczeniach i krytykowania Moskwy za wykorzystywanie najemników. Działania Rosji w Libii wykraczały jednak daleko poza działalność grupy najemników kontrolowanej przez Kreml i zajmowanie strategicznych pól naftowych. Szczegółowa analiza rosyjskiej interwencji pokazuje, że ma ona wiele wspólnego z wcześniejszymi operacjami i sugeruje, jak Moskwa może działać w przyszłości w innych regionach, gdzie istnieją luki w systemach bezpieczeństwa.

¹ Post w serwisie „X” z dnia 18 marca 2021 r., [online:] https://x.com/mfa_russia/status/1372570221593161733 (dostęp 20.12.2024).

Celem niniejszego raportu jest szczegółowe zbadanie i udokumentowanie rosyjskich działań dezinformacyjnych w Libii oraz ich wpływu na sytuację polityczną, społeczną i międzynarodową tego państwa. Raport dąży nie tylko do identyfikacji technik i narzędzi dezinformacyjnych stosowanych przez Rosję, lecz także do przedstawienia aktualnej sytuacji w Libii, w tym libijskiego krajobrazu medialnego czy wewnętrznych konfliktów. **Celem szczegółowym** raportu jest przedstawienie charakteru oraz struktur kampanii informacyjnych prowadzonych przez Federację Rosyjską za pośrednictwem tradycyjnych mediów takich jak *Russia Today Arabic/RT Arabic*², *Sputnik Arabic* oraz innych prorosyjskich platform, jak wybrane media społecznościowe. Raport skupia się na analizie wpływu tych działań na lokalną opinię publiczną, w tym na wzmacnianej polaryzacji i pogłębiających się wewnętrznych kryzysach w Libii. Raport zwraca również uwagę na te działania rosyjskiej dezinformacji, które dotyczą kwestii polskiej i tego, jak Polska jest przedstawiana w prorosyjskich mediach w Libii. Dokument kończy się rekomendacjami dotyczącymi ograniczenia zasięgu rosyjskiej dezinformacji oraz skutecznego przeciwdziałania narracjom wymierzonym w szeroko pojęte bezpieczeństwo i postrzeganie Polski oraz Europy Środkowej.

² Serwis dostępny pod adresem: Arabic.RT.com (dostęp 20.12.2024).

Rozdział 1.

Rosyjska strategia informacyjna w Libii

Rosyjska strategia informacyjna w Libii opiera się na założeniach wojny hybrydowej i informacyjnej, które zajmują kluczowe miejsce w doktrynie wojskowej i polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Te założenia mają umożliwić Moskwie realizację celów politycznych przy ograniczonym zaangażowaniu militarnym, przez zwiększenie jej wpływu na sytuację wewnętrzną i postrzeganie międzynarodowe Libii.

Grafika 1: Mapa myśli - rosyjska wojna informacyjna w Libii.

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza działań Rosji w Libii pozwala wskazać kluczowe cele strategiczne dezinformacji, wśród których znajdują się: **osłabienie wpływów Zachodu i NATO, kreowanie wizerunku Rosji jako alternatywnego lidera oraz wspieranie prorosyjskich aktorów politycznych**. Rosja przedstawia działania Zachodu jako destabilizujące i sprzeczne z interesami Libii, co ma ograniczać wpływy Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej. W kontekście wewnętrznych konfliktów promuje antyzachodnie narracje, które sprzyjają budowaniu sojuszy z lokalnymi aktorami politycznymi i zmniejszaniu poparcia społecznego dla Zachodu. W ramach działań dezinformacyjnych Rosja prezentuje się jako neutralny mediator i stabilizator, zestawiając swoje działania z nieudanymi interwencjami Zachodu. Akcentując swoje dobre relacje z państwami regionu, stara się kreować obraz zaufanego partnera, który stanowi konkurencję dla Zachodu. Wspierając wybrane frakcje libijskie, często opozycyjne wobec uznanych międzynarodowo władz, Rosja dąży do wzmocnienia swej pozycji w regionie przy jednoczesnym delegitymizowaniu rozwiązań wypracowanych

przez tzw. społeczność międzynarodową. Przykładem takich działań jest współpraca z generałem Chalifą Haftarem, którego działania są wspierane przez Rosję, w tym jej propagandę, przy jednoczesnym podważaniu zaufania do innych libijskich liderów.

Rosyjska wojna informacyjna w Libii wykorzystuje następujące techniki dezinformacyjne:

Rozpowszechnianie fałszywych informacji

Rosyjskie media oraz prorosyjskie platformy internetowe publikują zmanipulowane informacje, które zniekształcają rzeczywistość i wprowadzają w błąd zarówno libijskie społeczeństwo, jak i społeczność międzynarodową. Przykładem mogą być fałszywe wiadomości o domniemanych działaniach USA lub UE w Libii (jak sformułowana w nagłówkach artykułów oraz treści „Dlaczego zachodnia „pomoc” podsyca ciągły chaos w tym afrykańskim kraju”³; „13 lat temu operacja NATO spowodowała śmierć cywilów: Czy sojusz kiedykolwiek zostanie pociągnięty do odpowiedzialności?”⁴).

Wykorzystywanie arabskich kanałów informacyjnych

Rosja aktywnie korzysta z arabskojęzycznych mediów, takich jak *Sputnik Arabic* i *RT Arabic*, aby dotrzeć do libijskiego społeczeństwa i szerokiej opinii publicznej w świecie arabskim. Przekaz dostosowany do kulturowych oczekiwań odbiorców zyskuje większą wiarygodność, jak wskazywanie: „Podczas gdy zachodnie media głównego nurtu mówiły nam, jak zły był Kaddafi, Władimir Putin miał rację, potępiając atak NATO na Libię i kwestionując legalność interwencji oraz usunięcia przywódcy innego suwerennego kraju”⁵.

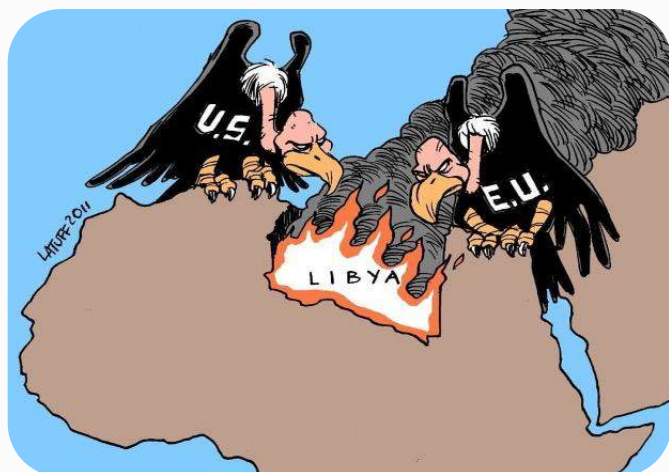
Manipulacja obrazem i językiem

Dezinformacja obejmuje również manipulację wizualną, sugestywne nagłówki oraz stosowanie języka, który wywołuje silne reakcje emocjonalne. Platformy prorosyjskie często wykorzystują libijską sztukę uliczną/graffiti w celach wzmocnienia autentyczności przekazu, wykorzystując przy tym libijskich autorów w zupełnie innym kontekście (fotografie poniżej).

³ Post w serwisie Telegram z 17 września 2024 r., [online:] https://t.me/RU551470D4y_ENFR/29894 (dostęp 20.12.2024).

⁴ Artykuł w serwisie Azerbaijan24 z dnia 29 sierpnia 2024 r., [online:] <https://www.azerbaycan24.com/en/13-years-ago-a-nato-operation-caused-civilian-deaths/> (dostęp 20.12.2024) oraz Post w serwisie Telegram z 29 sierpnia 2024 r., [online:] https://t.me/RU551470D4y_ENFR/29407 (dostęp 20.12.2024).

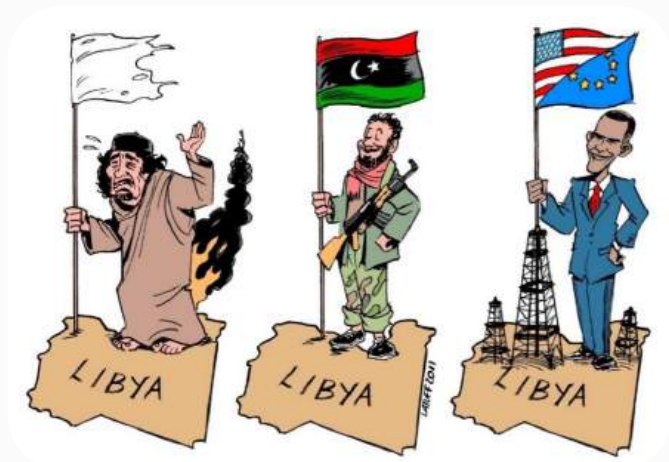
⁵ Post w serwisie „X” z dnia 20 października 2024 r., [online:] <https://x.com/ricwe123/status/1848044408207220768?t=OFXyo8M910foLc8LwwVirw&s=09> (dostęp 20.12.2024).

Grafika 2: <https://communist.red/five-years-after-gaddafi-s-death-a-balance-sheet-of-imperialist-intervention/> (dostęp 20.12.2024).

Grafika 3: <https://communist.red/five-years-after-gaddafi-s-death-a-balance-sheet-of-imperialist-intervention/> (dostęp 20.12.2024).

Grafika 4: <https://communist.red/five-years-after-gaddafi-s-death-a-balance-sheet-of-imperialist-intervention/> (dostęp 20.12.2024).

Rozdział 2.

Sytuacja polityczna i medialna w Libii

2.1. Tło polityczne

Od ponad dekady Libia zmaga się z chroniczną niestabilnością polityczną i społeczną, która nasiliła się po obaleniu reżimu Mu'ammara Kaddafiego w 2011 roku. Brak silnej władzy centralnej wywołał rywalizację między różnymi frakcjami politycznymi i militarnymi oraz przyciągnął zagranicznych aktorów, zainteresowanych zwiększeniem wpływów w regionie. Mimo licznych inicjatyw pokojowych, w tym procesów prowadzonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), Libia pozostaje podzielona między dwa główne ośrodki władzy – **zachodni**, skupiony wokół **Trypolisu**, oraz **wschodni**, z siedzibą w **Bengazi**. Główne siły polityczne to:

- **Rząd Jedności Narodowej** (ang. Government of National Unity, GUN) z premierem Abdul'em Hamid'em Dbeibeh'a حكومة الوحدة الوطنية (arab. Ḥukūmat al-Wiḥda al-Waṭaniyya).
- **Libijska Armia Narodowa** (ang. Libyan National Army, LNA) pod dowództwem generała Chalify Haftara الجيش الوطني الليبي (arab. Al-Jaysh al-Waṭanī al-Lībī) تحت قيادة الجنرال خليفة حفتر (Taḥta Qiyādat al-Jinrāl Khalīfa Ḥaftar).
- **Tymczasowa Rada Prezydencka** المجلس الرئاسي المؤقت (arab. Al-Majlis al-Ri'āsī al-Mu'aqqat).
- **Libijska Izba Reprezentantów** مجلس النواب الليبي (arab. Majlis al-Nuwwāb al-Lībī).

Rząd Jedności Narodowej, utworzony w 2021 roku na mocy międzynarodowego procesu pokojowego, zainicjowanego przez ONZ, miał za zadanie przygotować państwo do wyborów i wzmocnić jednolitą władzę centralną. Na czele GUN stoi premier Abdul Hamid Dbeibeh. Mimo formalnego poparcia ONZ, GUN wielokrotnie spotykał się z oporem ze strony sił działających na wschodzie Libii, w szczególności ze strony Libijskiej Armii Narodowej, dowodzonej przez generała Haftara, która kwestionuje jego legitymację. Turcja wspiera rząd w Trypolisie, udziela mu wsparcia militarnego i logistycznego. W 2019 roku, dzięki tureckiemu wsparciu, GUN zatrzymało ofensywę Haftara na Trypolis – wydarzenie to miało kluczowe znaczenie dla utrzymania pozycji GUN w stolicy i dodatkowo zaostrzyło relacje między rywalizującymi frakcjami oraz ich zagranicznymi sojusznikami.

Libijska Armia Narodowa, dowodzona przez generała Haftara, kontroluje znaczne obszary wschodniej i południowej Libii, w tym kluczowe sektory przemysłu naftowego. Haftar cieszy się wsparciem Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Egiptu i Rosji, które dostarczają mu broń, technologie i pieniądze. Jego celem jest ustanowienie scentralizowanej władzy, legitymizowanej przez siłę militarną, co stanowi wyzwanie dla międzynarodowych wysiłków na rzecz budowy demokratycznych instytucji w Libii. Mimo porażki jego ofensywy na Trypolis, LNA nadal kontroluje wschodnie i południowe obszary państwa.

Libijska Izba Reprezentantów, z siedzibą w Tobruku, utworzona w 2014 roku, pełni funkcję organu ustawodawczego, jednak jej wsparcie dla generała Haftara i jego Libijskiej Armii Narodowej uczyniło ją przeciwnikiem uznanego przez ONZ Rządu Jedności Narodowej. W obliczu trudności w osiągnięciu stabilizacji i konsensusu politycznego, w 2021 roku powołano **Tymczasową Radę Prezydencką** pod przewodnictwem Mohammada Menfiego, która miała pełnić funkcję organu wykonawczego, odpowiedzialnego za nadzór nad okresem przejściowym i przygotowanie kraju do wyborów. Rada ta, mając na celu zjednoczenie państwa i wypracowanie spójnej wizji politycznej, napotkała jednak liczne przeszkody. Ze względu na utrzymujące się konflikty między wschodem i zachodem kraju oraz wpływy zagranicznych aktorów, jej kontrola nad terytorium Libii pozostaje ograniczona, a działania są regularnie blokowane przez Izbę Reprezentantów, która wykorzystuje swoje uprawnienia ustawodawcze do torpedowania kluczowych inicjatyw, utrudniając realizację misji zjednoczenia i stabilizacji państwa.

Izba Reprezentantów (Majlis al-Nuwwab) odgrywa kluczową rolę w podziale władzy w Libii, co wynika z porozumienia politycznego z 2015 roku, znanego jako Libijskie Porozumienie Polityczne (Skhirat Agreement), które ustanowiło Radę Prezydencką jako organ wykonawczy i Izbę Reprezentantów jako organ ustawodawczy. W praktyce jednak relacje między tymi instytucjami są napięte, ponieważ Izba, posiadająca prawo weta, często blokuje decyzje Rady Prezydenckiej, szczególnie w kwestiach takich jak zatwierdzanie budżetu czy składu rządu, jeśli te propozycje nie odpowiadają interesom wschodniej Libii, gdzie Izba ma swoją siedzibę. Ponadto, część członków Izby wspierających generała Haftara i jego Libijską Armię Narodową, kwestionuje legitymację Rady Prezydenckiej, twierdząc, że jej mandat wygaś, co prowadzi do systematycznego bojkotu inicjatyw tego organu.

Konflikt między wschodnią i zachodnią częścią Libii ma także podłoże polityczne i ekonomiczne – Izba reprezentuje interesy wschodnich regionów, domagając się większego udziału w podziale władzy i zysków z ropy naftowej, co często prowadzi do blokowania inicjatyw centralizacyjnych. Dodatkowo wpływy zagranicznych aktorów, takich jak Egipt, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Rosja, wspierających wschód, oraz Turcji i ONZ opowiadających się za Radą Prezydencką, jeszcze bardziej zaostrzają podziały między tymi organami. Brak zaufania i rywalizacja o władzę sprawiają, że współpraca między Izbą Reprezentantów a Radą Prezydencką jest niemal niemożliwa, co znacznie komplikuje

proces stabilizacji, prowadząc do dalszego chaosu i utrudniając osiągnięcie trwałego porozumienia politycznego.

Równie istotne dla procesu stabilizacji są różnice społeczne i kulturowe, wśród samych Libijczyków. Społeczeństwo libijskie jest zróżnicowane etnicznie, klanowo i plemiennie, co dodatkowo komplikuje budowanie jednolitego państwa. Główne grupy etniczne, takie jak Arabowie (ok. 90%), Berberowie (ok. 5%), Tubu (2 %) i Tuaregowie (ok. 3%), mają własne interesy, historie i podziały. System społeczny opiera się na lojalności klanowej i plemiennej, co oznacza, że dla wielu Libijczyków więź z lokalnymi liderami jest silniejsza niż lojalność wobec rządu centralnego. Wiele plemion popiera siły Haftara lub GUN, co dodatkowo utrwała polaryzację społeczno-polityczną. Ponadto silny podział regionalny na Cyrenajkę (region wschodni), Trypolitanię (region zachodni) i Fazzan (region południowy) przyczynia się do geograficznej i politycznej fragmentacji państwa. Cyrenajka jest bastionem LNA i generała Haftara, podczas gdy Trypolitania wspiera Rząd Jedności Narodowej. Region Fazzan, który jest gospodarczo słabiej rozwinięty i często zaniedbywany przez obie strony konfliktu, stanowi źródło niezadowolenia społecznego i potencjalnych napięć.

2.2. Konflikty wewnętrzne wykorzystywane przez dezinformację

Aktywność mediów społecznościowych i prorosyjskich kanałów medialnych w Libii – analiza dezinformacji.

Złożone podziały społeczne i polityczne powodują, że Libia jest szczególnie podatna na działania dezinformacyjne, które pogłębiają konflikty wewnętrzne. Główne problemy wykorzystywane przez rosyjską dezinformację obejmują: rywalizację o zasoby naftowe, podziały na tle etnicznym i plemiennym, zaangażowanie zewnętrznych aktorów oraz kwestie związane z procesem wyborczym i legitymacją władzy.

Libia posiada jedno z największych rezerw ropy naftowej w Afryce (ma potwierdzone rezerwy ropy naftowej na poziomie około 48 miliardów baryłek), a dochody z tego surowca stanowią podstawę gospodarki państwa. Rywalizacja o kontrolę nad polami naftowymi, szczególnie w regionie wschodnim i południowym, jest jednym z głównych źródeł napięć w państwie. Dezinformacja szerzona przez rywalizujące frakcje obejmuje m.in. oskarżenia o nielegalne wydobywanie czy korupcję, co wzmacnia antagonizmy w lokalnej społeczności.

Rozwarstwienie klanowe i etniczne w Libii jest głęboko zakorzenione w strukturze

społecznej tego państwa, szczególnie na południu, gdzie różnorodność etniczna i historyczne napięcia tworzą podatny grunt dla manipulacji. W konflikcie libijskim plemiona odgrywają istotną rolę, a różnice między nimi są często wykorzystywane w celach politycznych i strategicznych, także w kampaniach dezinformacyjnych. Plemiona Tubu i Tuaregów, zamieszkujące południowe regiony, są szczególnie narażone na takie działania, co nie tylko eskaluje napięcia, ale także utrudnia proces budowania pokoju i stabilności. W 2020 roku, w mediach społecznościowych, odnotowano zalew fałszywych informacji i zmanipulowanych materiałów wizualnych, dotyczących konfliktów etnicznych z udziałem plemienia Tubu. Obrazy przedstawiające przemoc, podpalenia domów czy ataki, były wyjęte z kontekstu lub pochodziły z innych miejsc i czasów, lecz podpisy sugerowały, że dokumentują aktualne wydarzenia. Część z tych materiałów miała na celu przedstawienie plemienia Tubu jako agresorów, którzy dążą do destabilizacji regionu Fezzan, co w rzeczywistości często nie miało potwierdzenia w faktach. Te zmanipulowane materiały były szeroko rozpowszechniane na platformach takich jak Facebook, Twitter/„X” i WhatsApp. Ich celem było nie tylko podsycanie lokalnych konfliktów, lecz także kreowanie narracji, które służyły interesom określonych grup politycznych lub militarnych, takich jak frakcje wspierające Rząd Jedności Narodowej (GUN) lub Libijską Armię Narodową (LNA).

Zewnętrzne zaangażowanie państw, takich jak Turcja, Rosja, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Egipt, jest kolejnym punktem zapalnym, wokół którego koncentruje się dezinformacja. Sputnik Arabic i jemu podobne media rosyjskie, często przedstawiają Turcję jako destabilizujący czynnik w regionie, aby podważyć zaufanie do uznawanego międzynarodowo Rządu Jedności Narodowej i zniechęcić społeczeństwo libijskie do jego zagranicznych sojuszników.

Równie istotnym elementem destabilizacji jest proces wyborczy, który wielokrotnie był opóźniany. Dezinformacja dotycząca uczciwości wyborów i legalności kandydatów stała się powszechna. Przed planowanymi wyborami w 2021 roku pojawiły się liczne fałszywe informacje oraz oskarżenia o manipulacje i nielegalne działania kandydatów, co podważało zaufanie społeczne do procesu demokratycznego i zaostrzało napięcia między frakcjami.

Grafika 5: Intensywne ruchy amerykańskie w Libii... rosnące wpływy i konflikty regionalne. Źródło: Sputnik Arabic.

Grafika 6: Haftar przyjmuje rosyjskiego wiceministra obrony, aby omówić współpracę w zwalczaniu terroryzmu i zwiększaniu bezpieczeństwa w Libii. Źródło: Sputnik Arabic.

2.3. Krajobraz medialny w Libii

Libia, od czasu rewolucji w 2011 roku i obalenia Mu'ammara Kaddafiego, stała się państwem o jednym z najbardziej złożonych i niestabilnych systemów medialnych w regionie. Libijskie media stały się narzędziem propagandy, dezinformacji i walki o władzę, wykorzystywanym zarówno przez krajowe frakcje polityczne, jak i zagranicznych sponsorów. Kluczowe wydarzenia, takie jak ofensywa wojsk generała Chalify Haftara na Trypolis w 2019 roku, czy podpisanie rok później stałego zawieszenia broni pod auspicjami ONZ, podkreślają wagę mediów jako narzędzia wpływu w tym burzliwym okresie.

Rosja przeprowadziła znaczące operacje informacyjne podczas kampanii wojskowych prowadzonych przez Haftara, osiągając kulminację podczas jego ataku na Trypolis w kwietniu 2019 roku. Analizując piętnastodniowy okres na początku ofensywy LNA na Trypolis, naukowcy z Centro Studi Internazionali (CSI) w Rzymie odkryli, że portal Arabic.RT.com odnotował ponad 263 000 interakcji w związku z materiałami dotyczącymi Haftara⁶. Dodatkowo RT zajęło drugie miejsce po YouTube wśród najczęściej udostępnianych domen internetowych w wiadomościach powiązanych z tematem na Twitterze/„X”. Co równie istotne, badania CSI ujawniły istnienie „zintegrowanych” i „automatycznych blogów informacyjnych,” które były strategicznie skoordynowane w celu

⁶ N. Greenberg, American Spring: How Russian State Media Translate American Protests for an Arab Audience, „International Journal of Communication”, no 15/2021, s. 3.

zdominowania przestrzeni medialnej wiadomościami na temat Haftara. Chociaż nie jest jasne, czy kampania była koordynowana przez jeden, czy więcej podmiotów państwowych, CSI zidentyfikowało, że właścicielem dwóch platform blogowych był podmiot z Arabii Saudyjskiej – strategia ta odzwierciedla rosyjską technikę „rozszczeplenia informacji”, widoczną wcześniej w egipskiej sferze medialnej. Co bardziej rzucające się w oczy, Rosja nawiązała współpracę z szerszym gronem regionalnych sojuszników w ramach większej przestrzeni komunikacyjnej obozu pro-Haftar, którzy regularnie przyczyniają się do kształtowania narracji dotyczącej LNA. Na przykład na początku maja 2019 roku saudyjska stacja Al-Arabiya opublikowała raport dotyczący rzekomej irańskiej dostawy broni, która miała dotrzeć do portu w Misracie⁷. Kilka tygodni później, 21 maja, pojawiły się doniesienia, że „tureckie statki przewożące dużą liczbę terrorystów, w tym zwolenników Da’ish (ISIS)”, wpłynęły do portu w Trypolisie. Kolejny raport z 31 maja, oparty na artykule w Jeune Afrique, sugerował, że lider ISIS, Abu Bakr al-Baghdadi, mógł szukać schronienia w Libii⁸. RT również relacjonowało te wydarzenia – na przykład 30 kwietnia wyemitowano materiał, w którym „ekspert” z Londynu przedstawiał narrację Haftara o przywracaniu prawa i porządku. W tle pokazywano, na podzielonym ekranie, sceny z parady wojskowej LNA (prezentowane również na oficjalnym profilu LNA na Facebooku) zestawione z obrazami ataku terrorystycznego na nienazwany kompleks rządowy. Pierwsze ujęcie było uporządkowane, zdecydowane i starannie zaplanowane, podczas gdy drugie ukazywało chaos.

Cyfrowa ingerencja Rosji w libijską wojnę domową stanowi ilustrację zarówno rosnących wpływów Kremla w ekosystemie informacyjnym regionu, jak i wyrafinowania jego metod operacyjnych. Wykorzystując synergiczną sieć mediów, botów i lojalnych partnerów, rosyjskie operacje informacyjne koncentrują się na kształtowaniu percepcji publicznej poprzez oddziaływanie na emocjonalne i narracyjne aspekty konfliktu. Działania te opierają się na starannie dobranym zestawie antagonistów i protagonistów, symbolach obciążonych kulturowo oraz dorożumianych przesłaniach, które sugerują, że stabilność można osiągnąć jedynie przez całkowitą kapitulację pokonanych lub absolutne zwycięstwo triumfatorów.

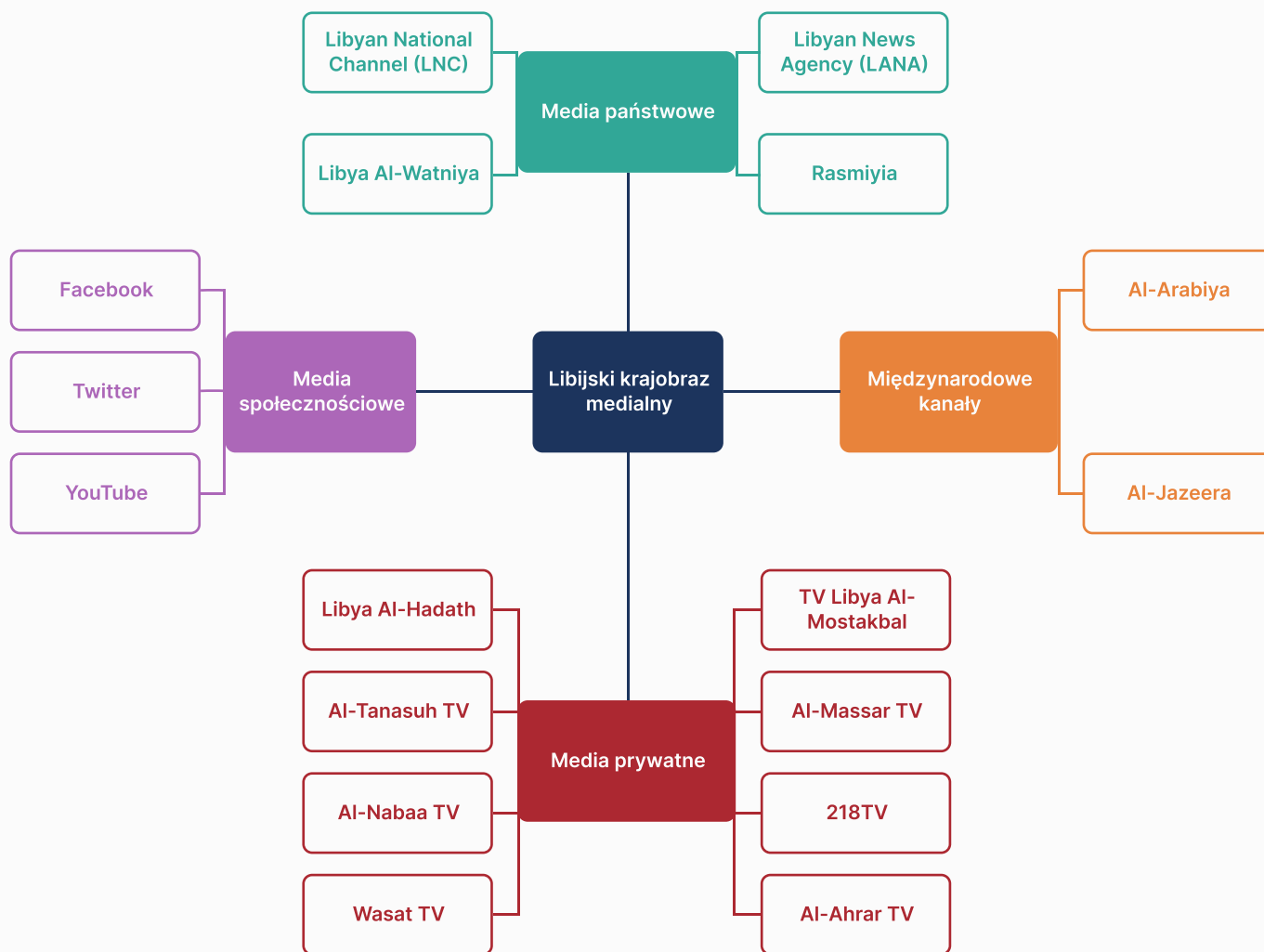
Od Syrii, przez Egipt i Sudan, po Libię, wzrost rosyjskich operacji informacyjnych ukazuje, w jakim stopniu manipulacja informacją stała się kluczowym narzędziem Kremla w jego wysiłkach na rzecz przeformułowania regionalnego porządku. Działania te wspierają autorytarne reżimy oraz wzmacniają wrogość wobec dwóch głównych „demonów” w narracji Moskwy: politycznego islamu i zachodniego liberalizmu.

⁷ الوفاق-السفينة-قبالة-مصراتة-إيرانية-ومدرجة-بالعقوبات, artykuł w serwisie Al-Arabiya z 2 maja 2019 r., [online:] <https://www.alarabiya.net/north-africa/2019/05/02/الوفاق-السفينة-قبالة-مصراتة-إيرانية-ومدرجة-بالعقوبات> (dostęp 20.12.2024).

⁸ شبهات-تلاحق-سفينة-تركيا-بليبيا-نقل-دواعش, artykuł w serwisie Al-Arabiya z 31 maja 2019 r., [online:] <https://www.alarabiya.net/north-africa/2019/05/21/شبهات-تلاحق-سفينة-تركيا-بليبيا-نقل-دواعش> (dostęp 20.12.2024).

Libia jest przepełniona informacjami z licznych źródeł, które można podzielić na kilka głównych kategorii, każda z charakterystycznymi dla państwa strukturami medialnymi, jak:

- media państwowe,
- media prywatne,
- międzynarodowe kanały informacyjne,
- media społecznościowe i platformy internetowe.

Grafika 1: Mapa myśli - Libijski krajobraz medialny.

Źródło: Opracowanie własne.

Media państwowe

Przykładami są Libyan National Channel (LNC)⁹ i Libyan News Agency (LANA)¹⁰, które są kluczowymi państwowymi mediami informacyjnymi, funkcjonującymi głównie pod kontrolą rządu w Trypolisie. Choć starają się przekazywać oficjalne stanowiska władz, ich zasięg i efektywność ograniczają podziały polityczne oraz konflikty wewnętrzne. Podczas ofensywy Haftara w 2019 roku LNC aktywnie relacjonowała opór Trypolisu wobec jego sił, próbując zjednoczyć społeczeństwo wokół rządu uznawanego przez ONZ. Dodatkowo istnieje **Libya Al-Wataniya** – jest to telewizja państwowa, nadzorowana przez władze Libii, prezentująca oficjalne stanowisko rządu na temat wydarzeń krajowych i międzynarodowych, oraz **Rasmiya**, która skupia się głównie na przekazywaniu komunikatów rządowych oraz relacji z wydarzeń krajowych. Działają pod bezpośrednim wpływem władz.

Media prywatne

Przykładami są Al-Ahrar TV¹¹, 218TV¹², Libya Al-Hadath¹³, Al-Nabaa TV¹⁴, TV Libya Al-Mostakbal¹⁵, Al-Ahrar¹⁶, Wasat TV¹⁷, Al-Massar TV¹⁸ oraz Al-Tanasuh TV¹⁹. Te prywatne stacje telewizyjne są związane z lokalnymi frakcjami politycznymi i militarnymi. Libya Al-Ahrar TV to stacja telewizyjna założona w 2011 roku w czasie libijskiej wojny domowej, z siedzibą w Doha (Katar). Posiada studia również w Bengazi i Trypolisie. Kanał koncentruje się na informacjach i analizach dotyczących Libii, a jego finansowanie pochodzi głównie od libijskich emigrantów. Katar wspiera stację, zapewniając personel techniczny za pośrednictwem Alarrayan TV²⁰. Libya Al-Ahrar kładzie duży nacisk na wolność słowa, ale napotyka również trudności, takie jak zawieszanie kont w mediach społecznościowych z powodu kontrowersji politycznych.

⁹ Dostępny pod adresem: [online:] <https://libyaschannel.com/> (dostęp 20.12.2024).

¹⁰ Dostępna pod adresem: [online:] <https://lana.gov.ly/index.php?lang=en> (dostęp 20.12.2024).

¹¹ Dostępna pod adresem: [online:] <https://libyaalahrar.tv/> (dostęp 20.12.2024).

¹² Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.218tv.net/> (dostęp 20.12.2024).

¹³ Dostępna pod adresem: [online:] <https://libyaalhadath.net/> (dostęp 20.12.2024).

¹⁴ Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.youtube.com/@alnabaashows3953/streams> (dostęp 20.12.2024).

¹⁵ Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.almustaqbal.ly/> (dostęp 20.12.2024).

¹⁶ Dostępna pod adresem: [online:] <https://libyaalahrar.tv/live/> (dostęp 20.12.2024).

¹⁷ Dostępna pod adresem: [online:] <https://alwasat.ly/live> (dostęp 20.12.2024).

¹⁸ Dostępna pod adresem: [online:] <https://almasartv.ly/> (dostęp 20.12.2024).

¹⁹ Dostępna pod adresem: [online:] <https://tanasuh.tv/fm/> (dostęp 20.12.2024).

²⁰ Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.alarrayan.tv/%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%AB-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%A8%D8%A7%D8%B4%D8%B1/> (dostęp 20.12.2024).

218TV to libijski satelitarny kanał telewizyjny, dostępny bez opłat, założony 6 sierpnia 2015 roku w Ammanie (Jordania). Jego twórcami są Huda El-Sarari, libijska aktywistka walcząca o prawa kobiet, oraz jej mąż Mujahid Bosifi, były przeciwnik reżimu Kaddafiego, który wcześniej mieszkał w Holandii. W 2017 roku działalność stacji została rozszerzona o siostrzany kanał 218 News. Do 2019 roku 218TV osiągnął pozycję jednego z najpopularniejszych kanałów w Libii, a Huda El-Sarari została uznana przez magazyn „Arabian Business” za jedną z najbardziej wpływowych postaci świata arabskiego. Stacja, finansowana przez Zjednoczone Emiraty Arabskie, konsekwentnie emituje treści wspierające generała Chalifę Haftara, jednocześnie krytykując rząd w Trypolisie, co sprawia, że odgrywa istotną rolę w wojnie informacyjnej w regionie.

Libya Al-Hadath to libijska stacja telewizyjna z siedzibą w Bengazi, która jest silnie związana z generałem Haftarem. Kanał jest znany z emisji treści wspierających narrację polityczną Haftara i jego siły zbrojne. Jego programy często krytykują rząd w Trypolisie oraz inne frakcje polityczne, które są przeciwnikami Haftara, szczególnie w kontekście rywalizacji o kontrolę nad Libią. Stacja stała się platformą dla głosów sprzyjających Haftarowi i jego działaniom wojskowym, zwłaszcza podczas ofensywy, której celem było zdobycie Trypolisu. Libya Al-Hadath pełni rolę ważnego narzędzia w politycznej walce o przyszłość Libii, promując stanowisko zgodne z interesami Haftara. Prowadzi również transmisje na portalu YouTube, pod nazwą قناة ليبيا الحدث – Libya Alhadath TV²¹.

Al-Nabaa TV²², działająca do 2017 roku telewizja, wspierała wpływy islamistyczne, krytykowała interwencje krajów takich jak Egipt i ZEA, które popierają Haftara, została zamknięta pod presją władz w Trypolisie. Kontynuowała swoje działania do 2019 roku Alnabaa Shows pod nazwą, jako platforma na kanale YouTube²³.

TV Libya Al-Mostakbal to stacja telewizyjna o charakterze publicznym, jednak uznawana jest za niezależną. Skupia się na relacjonowaniu politycznych reform oraz wydarzeń wewnętrznych w Libii, unikając silnego wpływu ze strony władz. Stacja stała się ważną platformą do omawiania kwestii związanych z rządem Libii oraz reformami politycznymi w państwie. Rozpoczęła nadawanie w okresie powojennym, po obaleniu reżimu Muammara Kaddafiego, wnosząc istotny wkład w kształtowanie nowego krajobrazu medialnego w Libii.

Al-Ahrar TV to stacja opozycyjna, niezależna od rządu, która odgrywa kluczową rolę w dostarczaniu alternatywnych perspektyw na temat wydarzeń w Libii. Jest znana ze swojej krytyki wobec rządu i poparcia dla politycznych oraz społecznych reform w państwie.

²¹ Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.youtube.com/@libyaalhadath> (dostęp 20.12.2024).

²² Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.egypttoday.com/Article/1/13602/Arab-Quartet-labeled-Nabaa-TV-as-terrorist-entity> (dostęp 20.12.2024).

²³ Dostępna pod adresem: [online:] <https://www.youtube.com/@alnabaashows3953> (dostęp 20.12.2024).

Stacja rozpoczęła nadawanie w trakcie wojny domowej w Libii, kontynuując działalność jako medium promujące demokratyczny dialog, prawa człowieka i wolność słowa.

Wasat TV to prywatna stacja telewizyjna, która oferuje szeroki zakres programów, w tym politycznych, gospodarczych i kulturalnych. Obejmuje również międzynarodowe wydarzenia i problemy wpływające na świat arabski i inne regiony. Dzięki różnorodnemu podejściu telewizja stara się zapewnić zrównoważoną perspektywę na bieżące wydarzenia w Libii i na świecie, przyciągając widzów zarówno lokalnych, jak i regionalnych. Stacja rozpoczęła działalność w pierwszych latach po obaleniu reżimu Kaddafiego.

Al-Massar TV to z kolei prywatna, niezależna stacja telewizyjna, która kładzie duży nacisk na obiektywne przedstawianie wydarzeń i analiz politycznych. Dąży do oferowania zrównoważonego obrazu sytuacji w Libii, obejmując zarówno tematykę polityczną, jak i społeczną oraz gospodarczą. Stacja wyróżnia się jako alternatywa dla mediów kontrolowanych przez państwo, oferując mieszankę wiadomości, programów dyskusyjnych oraz tematów społecznych.

Al-Tanasuh TV to regionalna stacja prywatna, skoncentrowana na lokalnych problemach Libii, takich jak zdrowie, edukacja i polityka w mniejszych regionach państwa. Programy stacji są dostosowane do potrzeb i wyzwań lokalnych społeczności, oferując bardziej zróżnicowaną i zlokalizowaną perspektywę na sytuację w Libii.

Stacje te odzwierciedlają zróżnicowany krajobraz medialny Libii, oferując mieszankę publicznych, prywatnych oraz opozycyjnych punktów widzenia, które odgrywają kluczową rolę w narodowej debacie. Poniższa tabela przedstawia informacje na temat prywatnych stacji telewizyjnych w Libii.

Stacja telewizyjna	Charakter	Opis	Rok założenia	Lokalizacja	Powiązania polityczne
Al-Ahrar TV	Opozycyjna, niezależna	Stacja telewizyjna rozpoczęła nadawanie w trakcie libijskiej wojny domowej w 2011 roku. Jest znana ze swojej krytyki wobec rządu i poparcia dla reform politycznych oraz społecznych. Finansowana przez libijskich emigrantów oraz Katar	2011	Doha (Katar), Bengazi, Trypolis	Wspiera opozycję i reformy, krytykuje rząd w Trypolisie

218TV	Prywatna	Kanał telewizyjny założony przez Huda El-Sarari i jej męża Mujahida Bosifi, byłego przeciwnika reżimu Kaddafiego. Kanał wspiera generała Haftara, krytykując rząd w Trypolisie	2015	Amman (Jordania)	Wspiera generała Haftara, krytykuje rząd w Trypolisie
Libya Al-Hadath	Prywatna	Kanał silnie związany z generałem Haftarem, często krytykuje rząd w Trypolisie. Wspiera narrację polityczną Haftara i jego siły zbrojne	2015	Bengazi	Związana z generałem Haftarem, wspiera jego politykę
Al-Nabaa TV	Opozycyjna	Stacja wspierała wpływy islamistyczne i krytykowała interwencje krajów popierających Haftara. Została zamknięta w 2017 roku, kontynuowała działalność na YouTube do 2019 roku	2015	Nieokreślona (Zamknięta w 2017)	Popiera islamistów, krytykuje ZEA i Egipt wspierające Haftara
TV Libya Al-Mostakbal	Publiczna, niezależna	Choć ma charakter publiczny, jest uznawana za niezależną. Skupia się na politycznych reformach i wewnętrznych wydarzeniach w Libii. Unika silnego wpływu ze strony władz	2011	Trypolis, Bengazi	Niezależna, unika wpływu rządu, stawia na wolność słowa
Wasat TV	Prywatna	Prywatna stacja oferująca programy z zakresu polityki, gospodarki, kultury oraz wydarzeń międzynarodowych. Stara się dostarczać zrównoważoną perspektywę na wydarzenia krajowe i globalne	2011	Trypolis	Niezależna, zróżnicowane podejście do tematów

Al-Massar TV	Prywatna, niezależna	Prywatna stacja kładzie nacisk na obiektywne przedstawianie wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych. Dąży do zrównoważonego obrazu sytuacji w Libii	2011	Trypolis	Niezależna, obiektywna, alternatywa dla mediów państwowych
Al-Tanasuh TV	Prywatna, niezależna	Stacja skoncentrowana na lokalnych problemach, takich jak zdrowie, edukacja i polityka w mniejszych regionach Libii. Oferuje programy dostosowane do potrzeb lokalnych społeczności	2011	Nieokreślona (Regionalna)	Zajmuje się lokalnymi sprawami, ma bardziej zróżnicowaną perspektywę

Tabela 1: Media prywatne w Libii.
Źródło: Opracowanie własne.

Międzynarodowe kanały informacyjne

Stacje takie jak Al-Jazeera (Katar), Al-Arabiya (ZEA) i Sputnik Arabic (Rosja) są szeroko dostępne w Libii i angażują się w przekaz zgodny z polityką ich sponsorów. Al-Jazeera popiera rząd w Trypolisie, podczas gdy Al-Arabiya i Sputnik Arabic wspierają narracje sprzyjające Haftarowi. W 2019 roku, podczas ofensywy generała na Trypolis, stacje Al-Jazeera i Al-Arabiya prowadziły intensywne kampanie medialne, odzwierciedlające interesy ich państw-sponsorów. Al-Jazeera, finansowana przez Katar, sprzyjała Rządowi Porozumienia Narodowego (GNA) w Trypolisie, podczas gdy Al-Arabiya, wspierana przez Arabię Saudyjską i Zjednoczone Emiraty Arabskie, faworyzowała LNA.

Przykłady narracji Al-Jazeera:

- Al-Jazeera podkreślała międzynarodowe apele o zaprzestanie ofensywy Haftara, cytując m.in. Sekretarza Generalnego ONZ, António Guterresa: „Jestem głęboko zaniepokojony ruchami wojskowymi w Libii i ryzykiem konfrontacji. Nie ma rozwiązania militarnego. Tylko dialog między Libijczykami może rozwiązać problemy Libii”²⁴.
- Stacja relacjonowała sukcesy sił GNA, informując o odbiciu strategicznego miasta Gharyan z rąk LNA, co miało osłabić pozycję Haftara: „Siły rządowe Libii przejęły kontrolę nad Gharyan, zadając poważny cios siłom Haftara”²⁵.

²⁴ Artykuł w serwisie Al-Jazeera z 5 kwietnia 2019 r., [online:] <https://www.aljazeera.com/news/2019/4/5/un-chief-deeply-concerned-as-fears-of-new-libya-war-loom> (dostęp 20.12.2024).

²⁵ Artykuł w serwisie Al-Jazeera z dnia 27 czerwca 2019 r., [online:] <https://www.aljazeera.com/news/2019/6/27/big-loss-libyas-un-recognised-government-retakes-key-town> (dostęp 20.12.2024).

'Big loss': Libya's UN-recognised government retakes key town

Government of National Accord has wrested Gharyan from Khalifa Haftar's forces, capturing troops.

27 Jun 2019

Grafika 8: Materiał filmowy o odbiciu miasta Gharyan.
Źródło: Al-Jazeera.com.

Przykłady narracji Al-Arabiya:

- Al-Arabiya koncentrowała się na przedstawianiu LNA jako siły walczącej z terroryzmem, podkreślając działania Haftara przeciw grupom ekstremistycznym²⁶.
- Stacja eksponowała poparcie dla LNA ze strony międzynarodowych aktorów, takich jak Egipt czy Zjednoczone Emiraty Arabskie, przedstawiając Haftara jako kluczowego gracza w stabilizacji regionu.

Analizy wskazują, że zarówno Al-Jazeera, jak i Al-Arabiya dostosowują swoje przekazy do polityki zagranicznej swoich sponsorów, co wpływa na sposób relacjonowania konfliktów, takich jak ten w Libii. Badania nad ich relacjami z innych konfliktów, np. w Gazie, pokazują, że obie stacje promują narracje zgodne z interesami państw je finansujących. W rezultacie odbiorcy tych mediów otrzymują informacje przefiltrowane przez pryzmat interesów politycznych Kataru i Arabii Saudyjskiej, co może prowadzić do jednostronnego postrze-

²⁶ Artykuł w serwisie Al-Jazeera z 5 kwietnia 2019 r., [online:] <https://www.aljazeera.com/news/2019/4/5/un-chief-deeply-concerned-as-fears-of-new-libya-war-loom> (dostęp 20.12.2024).

gania wydarzeń w Libii i utrudniać obiektywne zrozumienie sytuacji.

Media społecznościowe i platformy internetowe

Facebook, Whatsapp i YouTube stały się głównymi platformami informacyjnymi dla Libijczyków. W lipcu 2023 roku liczba użytkowników Facebooka w Libii wynosiła około **6,77 miliona**, co stanowiło **92,7% populacji** kraju²⁷. Popularność tej platformy wynika z jej szerokiej dostępności oraz braku zaufania do tradycyjnych mediów, mimo że Facebook także w Libii jest przestrzenią rozpowszechniania fałszywych informacji i manipulacji wykorzystywanej przez różne frakcje i zagranicznych aktorów.

Media państwowe odgrywają ograniczoną rolę w państwie podzielonym politycznie i militarnie. Libyan National Channel (LNC) i Libyan News Agency (LANA) skupiają się głównie na promowaniu polityki rządu w Trypolisie, ale ich przekaz jest często ignorowany przez społeczności popierające generała Haftara lub innych lokalnych liderów. **W praktyce media państwowe są często postrzegane jako narzędzia propagandy i nie cieszą się dużym zaufaniem społecznym, zwłaszcza poza Trypolisem.**

Z kolei media prywatne w Libii są kontrolowane przez różne grupy polityczne i milicję, a także są wspierane finansowo przez państwa takie jak Zjednoczone Emiraty Arabskie, Katar i Turcja. Ich głównym celem jest promowanie interesów poszczególnych frakcji politycznych i ich zagranicznych sponsorów, co przyczynia się do zwiększania polaryzacji społeczeństwa. Przykładowo Libya Al-Hadath jest silnie związana z generałem Haftarem i emituje treści wspierające jego działania, krytykując równocześnie rząd w Trypolisie. Podobnie 218TV, finansowana przez ZEA, nadawała treści prorządowe, sprzyjając tym samym interesom swoich sponsorów²⁸.

Większość Libijczyków uznaje media państwowe i prywatne, za narzędzia propagandy politycznej, co przyczynia się do ich sceptycyzmu i braku zaufania wobec tradycyjnych źródeł informacji²⁹. Libijskie Centrum Wolności Prasy (*Libyan Center for Freedom of Press*, LCFP) we współpracy z MENA Media Monitor, przygotowało raport, który obejmował monitoring 450 godzin transmisji na żywo z 9 popularnych kanałów telewizyjnych, podczas którego analizowano sposób przedstawiania kluczowych postaci politycznych, takich jak

²⁷ Użytkownicy serwisu Facebook w Libii wg statystyk NapoleonCat, [online:] <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-libya/2023/07/> (dostęp 20.12.2024).

²⁸ Raport w serwisie Human Rights Watch z 2020 roku, [online:] <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/libya> (dostęp 20.12.2024).

²⁹ Raport serwisu Democracy Reporting International, [online:] <https://digitalmonitor.democracy-reporting.org/ARA/wp-content/uploads/2020/07/LIBYA-SMM-REPORT-main-findings.pdf> (dostęp 20.12.2024).

premier Abdul Hamid Dbeibeh, generał Chalifa Haftar, czy przewodniczący Izby Reprezentantów Aguila Saleh.

Najważniejsze wnioski, jakie płyną z raportu, to:

- Czas antenowy, jaki poświęcono poszczególnym postaciom, różnił się w zależności od profilu danego medium. Kanały takie jak TV February, blisko związane z Dbeibeh, oraz Libya Al-Hadath TV, powiązane z Haftarem, przyznały im znaczną część czasu antenowego.
- Przedstawienie poszczególnych liderów odzwierciedlało linię narracyjną danego medium.
- Kobiety zostały zmarginalizowane, bo aż 94% przedstawionych postaci politycznych to mężczyźni³⁰.

Libijczycy ufają bardziej osobistym kontaktom i opiniom liderów społecznych na Facebooku niż oficjalnym źródłom medialnym. Niski poziom zaufania do oficjalnych mediów i wysokie wykorzystanie mediów społecznościowych powodują, że Libia staje się szczególnie podatna na działania dezinformacyjne ze strony zagranicznych aktorów, takich jak Rosja, Turcja czy Zjednoczone Emiraty Arabskie. Jak wskazuje Międzynarodowy Raport o Demokracji z 2020 (*Democracy Reporting International*), ekosystem medialny w Libii jest niezwykle podatny na zewnętrzną ingerencję. Przykładem tego jest strona Mandela Libya na Facebooku³¹, która promowała polityczne ambicje Saifa al-Islama Kaddafiego, syna Muammara Kaddafiego.

Grafika 9: https://www.facebook.com/libyamandela/?locale=pl_PL (dostęp: 2.09.2024).

³⁰ Raport w serwisie Libian Center for Freedom Press, [online:] <https://lcfp.org.ly/project/political-propaganda-and-the-lack-of-pluralism-in-libyan-media/?lang=en> (dostęp 20.12.2024).

³¹ Strona Mandela Libya, [online:] <http://www.manlibya.com/> (dostęp 20.12.2024).

Strona ta, stworzona po wizycie przedstawicieli Kaddafiego w Moskwie, szybko zdobyła dużą popularność, a jej posty miały znacznie większe interakcje niż inne strony o podobnej tematyce.

Grafika 10: <http://www.manlibya.com/> (dostęp: 2.09.2024).

Proekt, niezależne rosyjskie medium śledcze, które w 2021 roku zostało uznane przez rosyjskie władze za organizację „niepożądaną”, w 2019 roku opublikowało raport na temat strony Mandela Libya. Wskazało w nim, że Mandela Libya może być jednym z narzędzi dezinformacji wspieranych przez Rosję, z powiązaniami z organizacjami zajmującymi się takimi operacjami³². W 2019 roku Facebook³³ usunął konta powiązane z rosyjskimi działaniami dezinformacyjnymi, jednak ten przykład pokazuje, że zewnętrzne mocarstwa mogą szybko zdobyć znaczący wpływ na libijską przestrzeń medialną³⁴.

Na podstawie przedstawionego powyżej obrazu medialnego w Libii należy stwierdzić, iż jest on podzielony i niestabilny, a to sprzyja szerzeniu dezinformacji. W wyniku licznych zagranicznych ingerencji oraz braku jednolitego przekazu medialnego Libijczycy polegają na mediach społecznościowych i nieformalnych kanałach komunikacji, choć często są one wykorzystywane do celowej manipulacji i podsycania napięć politycznych, społecznych

³² Artykuł w serwisie Proekt z 12 września 2019 r., [online:] <https://www.proekt.media/investigation/prigozhin-libya/> (dostęp 20.12.2024).

³³ Artykuł w serwisie Meta z 30 października 2019 r., [online:] <https://about.fb.com/news/2019/10/removing-more-coordinated-inauthentic-behavior-from-russia/> (dostęp 20.12.2024).

³⁴ Raport serwisu Democracy Reporting International, [online:] <https://digitalmonitor.democracy-reporting.org/ARA/wp-content/uploads/2020/07/LIBYA-SMM-REPORT-main-findings.pdf> (dostęp 20.12.2024).

czy religijnych. Podczas gdy media państwowe odgrywają marginalną rolę, media prywatne i społecznościowe stały się podstawowym źródłem informacji, co czyni społeczeństwo bardziej podatnym na działania dezinformacyjne ze strony zewnętrznych podmiotów, w tym Federacji Rosyjskiej.

Rozdział 3.

Narzędzia i techniki dezinformacji stosowane przez Rosję

3.1. Aktywność mediów społecznościowych i prorosyjskich kanałów medialnych w Libii – analiza dezinformacji

W ostatnich latach Rosja oraz prorosyjskie podmioty intensyfikowały swoje działania medialne w Libii, korzystając z różnorodnych narzędzi, aby kształtować tamtejszą opinię publiczną oraz wpływać na sytuację polityczną i społeczną państwa. Dzięki wielopłaszczyznowym kampaniom w mediach społecznościowych oraz za pośrednictwem kanałów prorosyjskich w krajach arabskich, Rosja prowadzi operacje informacyjne, które zwiększają polaryzację, osłabiają struktury państwowe oraz sprzyjają prorosyjskim frakcjom politycznym. W poniższej tabeli opisano przykłady takich działań w Libii wraz z dostępnymi szczegółami dotyczącymi ich wpływu i treści.

Narzędzie	Typ	Opis aktywności	Przykłady działań i wpływ
YouTube	Media społecznościowe	Publikacja materiałów wideo promujących LNA i Haftara	Filmy dokumentujące działania LNA, przedstawiające Haftara jako obrońcę kraju. Miały zwiększać poparcie dla Haftara i osłabiać zaufanie do GUN
Facebook	Media społecznościowe	Fałszywe konta wspierające Haftara, krytykujące GUN i Turcję	W 2019 roku publikowały informacje o rzekomych nadużyciach tureckich sił w Libii, pobudzając nastroje antytureckie
X (dawniej Twitter)	Media społecznościowe	Anonimowe konta rozpowszechniające informacje o tureckich atakach na cywilów	Wprowadzające w błąd zdjęcia i filmy miały zwiększać nastroje antytureckie i obniżać zaufanie do GUN, szczególnie podczas ofensywy Haftara na Trypolis

RT Arabic (روسيا اليوم)	Rosyjskie media państwowe	Arabski kanał RT, wspierający prorosyjską narrację w Libii, prezentując Haftara jako stabilizatora	Od 2020 roku liczne wywiady z Haftarem, krytyczne materiały o tureckiej interwencji. Budowały w Libii prorosyjską percepcję i antyzachodnią narrację
Sputnik Arabic (سبوتنيك بالعربي)	Rosyjskie media państwowe	Arabski portal Sputnik, promujący narracje antyzachodnie i prorosyjskie	W 2020 roku artykuły oskarżające GUN o współpracę z islamistami i wzmacniające pozycję LNA. Pogłębiały podziały w społeczeństwie libijskim
Al-Mayadeen (المیادين)	Prorosyjski kanał bliskowschodni	Kanał wspierany przez prorosyjskie podmioty, promujący prorosyjskie stanowiska wobec konfliktu	W 2021 roku publikacje podkreślające rolę Rosji jako obrońcy przed „imperializmem” Zachodu i Turcji, mające kształtować w korzystny dla Rosji sposób regionalną opinię publiczną
Vkontakte (vk.com)	Rosyjska platforma społecznościowa	Grupy na VKontakte publikują prorosyjskie treści, przedstawiające Haftara jako jedyne stabilizatora w Libii	Zwiększenie poparcia prorosyjskiej narracji wśród libijskiej diaspory i krajów WNP
Telegram	Rosyjska platforma społecznościowa	Anonimowe kanały na Telegramie rozpowszechniają fałszywe informacje o porozumieniach GUN z grupami terrorystycznymi	Telegram odgrywał istotną rolę w dezinformacji podczas ofensywy Haftara na Trypolis, destabilizując społeczne nastroje i wzmacniając poparcie dla prorosyjskich narracji
SouthFront	Znany portal dezinformacyjny	Portal publikujący prorosyjskie analizy konfliktów, oskarżający NATO i Zachód o destabilizację Libii	Promowanie narracji antyzachodnich, przedstawiających Haftara jako „ostatnią linię obrony” przed imperializmem
Agencja Badań Internetowych (IRA)	Organizacja dezinformacyjna	Fałszywe konta i farmy botów na Facebooku i Twitterze, wspierające narracje antytureckie oraz pro-LNA	IRA destabilizowała sytuację w Libii przez antytureckie posty, wzmacniając poparcie dla Haftara i dezinformując libijskie społeczeństwo, szczególnie w okresie 2019-2020

Fancy Bear	Grupa hakerska	Cyberataki na libijskie media i organizacje rządowe, mające na celu publikację zmanipulowanych treści	Fancy Bear atakowała media libijskie, wspierając destabilizację kraju i dezinformację społeczeństwa na temat działań rządowych
------------	----------------	---	--

Tabela 2: Narzędzia dezinformacji.
Źródło: Opracowanie własne.

Przykłady zebrane w tabeli ilustrują szereg aktywności, które często polegały na manipulacji informacjami, tworzeniu fałszywych kont oraz szerzeniu prorosyjskich narracji. Na platformach takich jak YouTube, Facebook czy X (dawniej Twitter) Rosja promowała Libijską Armię Narodową i jej lidera Chalifę Haftara, jako siły stabilizujące państwo, jednocześnie podważając wiarygodność Rządu Jedności Narodowej. W kontekście rosyjskich mediów państwowych, takich jak RT Arabic i Sputnik Arabic, publikowane były materiały oskarżające GUN o współpracę z ekstremistami, co miało zwiększać podziały w libijskim społeczeństwie. Warto również zauważyć, że grupy takie jak Agencja Badań Internetowych i Fancy Bear, za pomocą cyberataków i farm botów, znacznie przyczyniły się do destabilizacji sytuacji w Libii, wzmacniając prorosyjskie narracje i dezinformując społeczeństwo. Fancy Bear, znana również jako APT28, to grupa hakerska, powiązana z rosyjskim wywiadem wojskowym GRU. Grupa ta przeprowadzała cyberataki na instytucje rządowe i wojskowe w różnych państwach, w tym w Libii. Celem tych ataków było uzyskanie dostępu do poufnych informacji oraz wspieranie prorosyjskich narracji, poprzez manipulację danymi i dezinformację.

Przykłady działań:

- **Kampanie dezinformacyjne.** IRA prowadziła skoordynowane kampanie w mediach społecznościowych, rozpowszechniając treści wspierające prorosyjskie frakcje w Libii i oczerniające przeciwników. Wykorzystywano fałszywe konta do szerzenia dezinformacji, co miało na celu wpływanie na opinię publiczną i destabilizację sytuacji politycznej.
- **Cyberataki na instytucje rządowe.** Fancy Bear przeprowadzała ataki phishingowe na libijskie instytucje rządowe, próbując uzyskać dostęp do poufnych informacji, które mogłyby zostać wykorzystane do szantażu lub manipulacji politycznej.

Chociaż szczegółowe informacje na temat ich działań w Libii nie są powszechnie dostępne lub nie są szeroko udokumentowane, to ich globalna aktywność wskazuje na zdolność do przeprowadzania takich operacji. Przykładowo, Fancy Bear była odpowiedzialna za ataki phishingowe podczas śledztwa w sprawie zestrzelenia samolotu Malaysia Airlines

nad Ukrainą w 2014 roku, lub na Ukrainie, gdzie IRA prowadziła kampanie dezinformacyjne³⁵.

W konkluzji tego wątku można stwierdzić, że całociowe działania Rosji w Libii pokazują, nie tylko chęć wpływania na lokalne struktury polityczne, lecz także na kształtowanie postaw społecznych w sposób, który sprzyja rosyjskim interesom w regionie.

Jeśli chodzi o publikacje na temat Polski w libijskich mediach, przeanalizowano treści z kluczowych prorosyjskich i arabskich źródeł medialnych oraz platform społecznościowych, które mają szeroki zasięg w regionie MENA, w tym **RT Arabic**, **Sputnik Arabic**, **Al-Mayadeen**, **VKontakte**, **Telegram**. Analiza wykazała, że informacje o Polsce w tych mediach są rzadkie i zazwyczaj skupiają się na szerszych kwestiach międzynarodowych.

Narzędzie	Typ	Opis aktywności	Przykłady działań i wpływ
YouTube	Media społecznościowe	Wideo na temat sytuacji migracyjnej na granicy Polski i Białorusi, przedstawiające Polskę jako kraj nieprzyjazny dla migrantów	Materiały wideo przedstawiają Polskę jako kraj o restrykcyjnej polityce migracyjnej, co wywołuje negatywne emocje w krajach MENA
Facebook	Media społecznościowe	Fałszywe konta i strony publikujące posty na temat rzekomych działań antyislamskich w Polsce, często wzmacniając negatywne opinie wobec Polski	Konta prorosyjskie i prorosyjskie grupy rozpowszechniają informacje o „antyislamskich nastrojach” w Polsce, co wywołuje niechęć wobec Polski w krajach arabskich. Przykład: Fałszywe konta oskarżające Polskę o dyskryminację migrantów muzułmańskich
X (dawniej Twitter)	Media społecznościowe	Posty oskarżające Polskę o eskalację napięć migracyjnych na granicy z Białorusią oraz wspieranie agresywnych działań antyislamskich w Unii Europejskiej	Konto powiązane z rosyjskimi narracjami propagowało informacje, jakoby Polska dążyła do „oczyszczenia” UE z migrantów z krajów arabskich, co ma negatywny wpływ na wizerunek Polski w regionie MENA

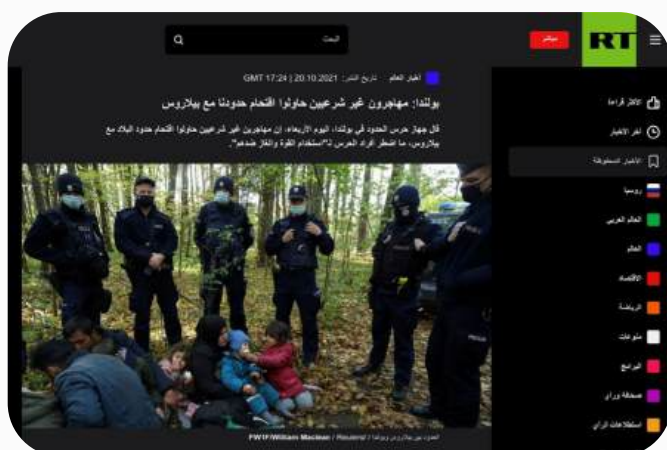
³⁵ Artykuł w serwisie HackRead z dnia 1 października 2016 r., [online:] <https://hackread.com/fancy-bears-hacked-mh17-crash-investigators/> (dostęp 20.12.2024).

RT Arabic روسيا اليوم	Rosyjskie media państwowe	RT Arabic publikowało artykuły przedstawiające Polskę jako kraj antyimigracyjny, często krytykując działania Polski wobec migrantów na granicy	W artykułach z 2021 roku RT Arabic oskarża Polskę o łamanie praw człowieka i traktowanie migrantów niehumanitarnie. Materiały te miały zwiększać antyzachodnie nastroje wśród społeczności arabskiej
Sputnik Arabic سبوتنيك بالعربي	Rosyjskie media państwowe	Sputnik Arabic regularnie publikuje treści sugerujące, że Polska ma skrajnie nacjonalistyczne podejście do migrantów, co prowadzi do destabilizacji relacji międzynarodowych w UE	W artykułach z 2022 roku Polska przedstawiana jest jako kraj wywołujący kryzysy migracyjne
Al-Mayadeen (المیادین)	Prorosyjski kanał bliskowschodni	Al-Mayadeen często prezentuje Polskę jako część „sojuszu” antyimigracyjnego w Europie, krytykując jej współpracę z USA i NATO	Al-Mayadeen publikował reportaże sugerujące, że Polska wspiera USA i NATO w działaniach destabilizujących region MENA, co wywołuje negatywne skojarzenia w krajach arabskich. Przykład: reportaż „Poland as a NATO Bridge Against the East”
VKontakte (vk.com)	Rosyjska platforma społecznościowa	Grupy i strony na VKontakte publikują posty krytyczne wobec Polski, szczególnie w kontekście jej polityki migracyjnej i relacji z Rosją	W społecznościach skupionych wokół prorosyjskich narracji Polska jest przedstawiana jako „marionetka” USA, co ma ją dezawuować w Libii
Telegram	Rosyjska platforma społecznościowa	Na Telegramie pojawiają się kanały anonimowo publikujące treści krytyczne wobec Polski, często powiązane z tematyką migracyjną i praw człowieka	Kanały Telegrama, zwłaszcza w latach 2021-2022, publikowały informacje oraz zmanipulowane, sfabrykowane materiały wideo o rzekomych „przemocowych” działaniach Polski wobec migrantów, co wzmacnia negatywną percepcję Polski

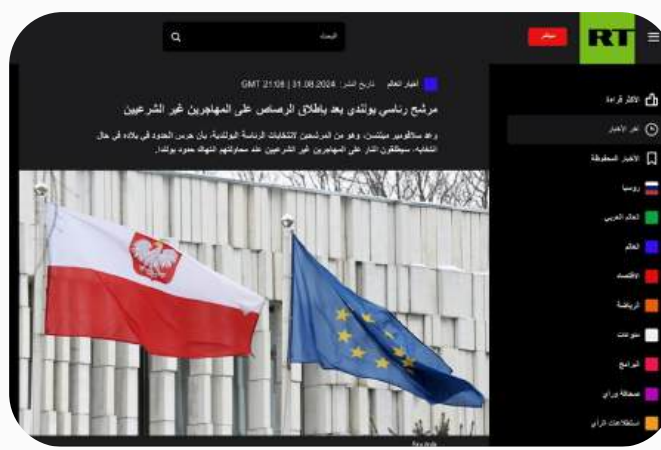
SouthFront	Znany portal dezinformacyjny	Portal publikujący analizy sugerujące, że Polska, wspierając NATO, dąży do destabilizacji wschodniej Europy, co może mieć skutki dla krajów MENA, szczególnie w kontekście kryzysu energetycznego	Treści sugerują, że Polska prowadzi agresywną politykę zagraniczną, co zagraża stabilności całego regionu, i wywołuje niechęć do Polski w krajach arabskich
Agencja Badań Internetowych (IRA)	Organizacja dezinformacyjna	IRA prowadzi kampanie na Facebooku i Twitterze, w których Polska jest przedstawiana jako kraj antyislamski, antyarabski oraz rasistowski	IRA destabilizuje wizerunek Polski przez szerzenie fałszywych wiadomości o rzekomych prześladowaniach migrantów. Przykład: posty z 2020 roku o zamykaniu meczetów w Polsce
Fancy Bear	Grupa hakerska	Cyberataki na polskie media i instytucje, po których publikowane są zmanipulowane treści krytykujące politykę Polski wobec migrantów	Fancy Bear wspiera narracje o Polsce jako kraju antyimigracyjnym, manipulując informacjami na temat wewnętrznej sytuacji politycznej

Tabela 3: Działania dezinformacyjne i narracje dotyczące Polski, pojawiające się w mediach społecznościowych, rosyjskich mediach państwowych i kanałach arabskich, które mogą kształtować negatywne postrzeganie Polski w Libii i regionie MENA.

Źródło: Opracowanie własne.

Grafika 11: Polska: Nielegalni imigranci próbowali szturmować naszą granicę z Białorusi. **Źródło:** RT Arabic.

Grafika 12: Kandydat na prezydenta Polski obiecuje strzelać do nielegalnych imigrantów. **Źródło:** RT Arabic.

Grafika 13, 14, 15, 16, 17, 18: Kadry z filmu „Azyl w Europie to marzenie, które zamienia się w koszmar... a cena to 15 tysięcy euro”.

Źródło: RT Arabic³⁶.

Analiza treści publikowanych w libijskich mediach na temat Polski wskazuje na ograniczoną liczbę materiałów, które dotyczą naszego państwa. Jeśli informacje o Polsce się pojawiają, są zazwyczaj przedstawiane w określonym kontekście, często odnoszącym się do polityki międzynarodowej. Na przykład w takich mediach jak RT Arabic, Sputnik Arabic czy Al-Mayadeen można znaleźć artykuły dotyczące relacji Polski z Rosją, sankcji czy polityki energetycznej. Nie brakuje jednak również treści skupionych na kwestiach antyimigracyjnych czy antymuzułmańskich, co wskazuje, że przekaz na temat Polski może być wykorzystywany do realizacji określonych celów narracyjnych. W mediach

³⁶ Artykuł w serwisie RT Arabic z dnia 20 stycznia 2021 r., <https://forum.rtarabic.com/prg/-15-الى-أوروبا-حلم-يتحول-إلى-كابوس-والثمن-15-ألف-يورو-تقرير-خاص> (dostęp 20.12.2024).

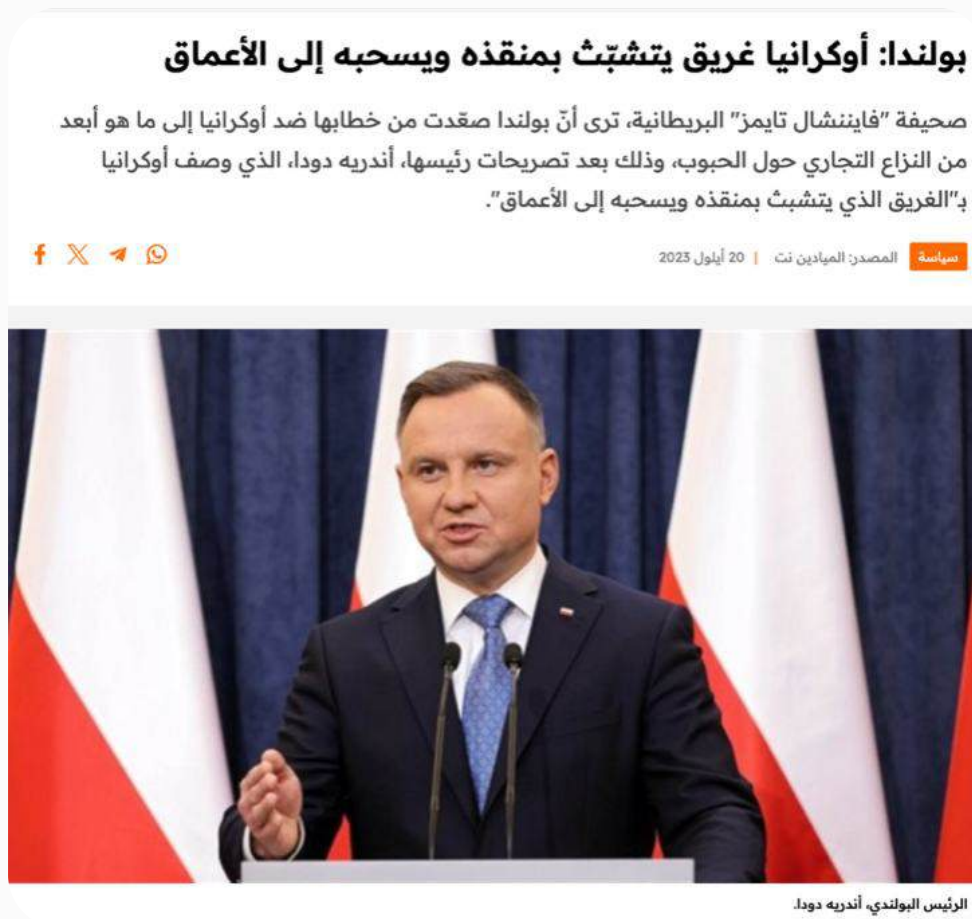
społecznościowych, takich jak VKontakte czy Telegram, te treści pojawiają się jeszcze rzadziej, ale gdy już się pojawiają, są często osadzone w szerszym kontekście dyskusji na temat Unii Europejskiej, NATO czy polityki migracyjnej.

Grafika 19: O skutkach zapowiedzi zaprzestania polskiego wsparcia dla armii ukraińskiej opowiada francuska gazeta „Le Figaro” oraz o tym, jak Polska wyrządzi Ukrainie poważne szkody, odmawiając dostaw broni reżimowi w Kijowie.

Źródło: Al-Mayadeen³⁷.

³⁷ Artykuł w serwisie Al-Mayadeen z 22 września 2023, [online:] https://www.almayadeen.net/news/politics/--بولندا-وجّهت-ضربة-قاسية-لكييف-سيتكلف-الأوكرانيون-غالياً?utm_source=mango-searchx&utm_medium=exact_title&utm_campaign=بولندا (dostęp 20.12.2024).

Grafika 20: Brytyjski dziennik „Financial Times” uważa, że Polska zaostrzyła retorykę wobec Ukrainy wykraczającą poza spór handlowy o zboża, po wypowiedziach jej prezydenta Andrzeja Dudy, który określił Ukrainę jako „tonącego, który chwytą się swego wybawiciela i wciąga go w głębinę.”

Źródło: Al-Mayadeen³⁸.

3.2. Praktyczny wymiar rosyjskiej dezinformacji w Libii

Rosja stosuje wiele technik dezinformacyjnych w Libii, aby kształtować opinię publiczną, osłabiać pozycję przeciwników politycznych i wspierać swoich sojuszników, takich jak generał Chalifa Haftar i Libijska Armia Narodowa. Raport przedstawia kluczowe techniki dezinformacyjne stosowane przez Rosję w Libii wraz z przykładami. Pozwala to na systematyczne przedstawienie poszczególnych strategii dezinformacyjnych, co jest istotne w kontekście analizy wpływu tych działań na postrzeganie Polski oraz na sytuację polityczną i społeczną w Libii. Dodatkowo wskazanie konkretnych przykładów czy cytatów ilustruje praktyczne zastosowanie omawianych technik, co pozwala na głębsze zrozumienie ich skutków i potencjalnych konsekwencji dla regionu.

³⁸ Artykuł w serwisie Al-Mayadeen z 20 września 2023, [online:] https://www.almayadeen.net/news/politics/-بولندا-أوكرانيا-غريق-يتشبّث-بمنقذه-ويسحبه-إلى-الأعماق?utm_source=mango-searchx&utm_medium=exact_title&utm_campaign=بولندا (dostęp 20.12.2024).

Oto zestawienie cytatów i linków źródłowych, które wpisują się w analizę manipulacji medialnej:

Cytaty:

- **Niechęć do Zachodu i hipokryzja międzynarodowa:**

„USA zapobiegają ekstradycji Abdullaha Al-Anusi i Saif-ul-Islama-Gaddafiego do Międzynarodowego Trybunału Karnego, ponieważ uznają, że dowody przeciwko Saif-Islamowi są bardzo słabe”³⁹.

- **Manipulacja polityczna i sądownicza:**

„Międzynarodowa Zbrodnia opuszcza największe zbrodnie popełnione w Libii przez samo NATO, aby skupić się na korupcji w budowie zapory”⁴⁰.

- **Role USA i Trumpa:**

„Amerykański wywiad wie, że Saif al-Islam Kaddafi, gdyby wystartował w wyborach, wygrałby je i rozstrzygnął na swoją korzyść”⁴¹.

- **Dziedzictwo kolonializmu:**

„Nigdy nie wolno ci zapomnieć, co ten człowiek ci zrobił. Nosisz blizny kolonializmu i ucisku, nie tylko na swoim ciele, ale także w umyśle, sercu i głębi duszy (...) Lumumba [Patrice Lumumba, pierwszy premier Demokratycznej Republiki Konga, obalony w wyniku zamachu stanu, który był wspierany przez Belgię i USA – przyp. aut.] został zamordowany przez siły imperialistyczne, ale był także ofiarą własnych błędów. Nie zrozumiał w porę, że imperialistom nie można ufać” (tłum. aut.)⁴².

- **Zachodnie ingerencje militarne:**

„Konwoje należące do amerykańskiego Chalify Haftara kierują się na zachód w stronę miasta”⁴³.

³⁹ Facebook Libya Mandela, [online:] https://www.facebook.com/libyamandela/?locale=pl_PL (dostęp 20.12.2024).

⁴⁰ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1148020316686883&set=a.377971547025101> (dostęp 20.12.2024).

⁴¹ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1148020316686883&set=a.377971547025101> (dostęp 20.12.2024).

⁴² Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/watch/?v=1256445549025433> (dostęp 20.12.2024).

⁴³ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1150272739794974&set=pcb.1150272783128303> (dostęp 20.12.2024).

- **Przetrzymanie zwolenników Saifa al-Islama:**

„Kontynuacja zatrzymania obywatela Khalify Amghara i jego syna przez Służbę Bezpieczeństwa Wewnętrznego...”⁴⁴.

Kontekst:

1. *Saif al-Islam Kaddafi, syn Muammara Kaddafiego, był postrzegany jako potencjalny następca swojego ojca i odgrywał znaczącą rolę w strukturach władzy przed upadkiem reżimu w 2011 roku. Po obaleniu Kaddafiego Libia pogrążyła się w chaosie politycznym, z rywalizującymi frakcjami walczącymi o władzę. Saif al-Islam, oskarżony o zbrodnie przeciwko ludzkości przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK), pozostaje postacią kontrowersyjną, ale dla niektórych grup w Libii jest symbolem dawnego porządku i potencjalnym liderem zdolnym do przywrócenia stabilności.*

2. *Zatrzymanie Khalify Amghara i jego syna przez Służbę Bezpieczeństwa Wewnętrznego wpisuje się w szerszy kontekst represji wobec osób popierających Saifa al-Islama. Takie działania są częścią walki politycznej między różnymi frakcjami, z których niektóre obawiają się powrotu do władzy ludzi związanych z dawnym reżimem. Zatrzymania tego rodzaju mogą być również używane jako forma zastraszania zwolenników Kaddafiego i ich rodzin.*

3. **Cel dezinformacji i znaczenie źródła:** *Informacja pochodzi z Facebookowej strony „Libya Mandela”, co sugeruje, że może być używana jako narzędzie budowania narracji o niesprawiedliwości i prześladowaniach, aby wzbudzać sympatię wobec Saifa al-Islama i jego zwolenników. Takie treści mogą mieć na celu mobilizację poparcia dla jego potencjalnego powrotu do polityki.*

- **Manipulacja historią:**

„Filmik z 2002 roku, na którym Netanyahu zachęca Amerykanów do wywierania presji na obalenie trzech państw, w tym Libii”⁴⁵.

Kontekst:

1. *W 2002 roku Netanyahu był osobą prywatną, a jego wypowiedzi nie miały formalnego charakteru dyplomatycznego. Jednak wyciąganie tego rodzaju fragmentów z kontekstu może być wykorzystywane w obecnych narracjach medialnych, sugerując, że Izrael i USA planowały interwencje w Libii na długo przed wybuchem Arabskiej Wiosny.*

⁴⁴ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1150151046473810&set=a.377971547025101> (dostęp 20.12.2024).

⁴⁵ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/watch/?v=1090160592179027> (dostęp 20.12.2024).

2. **Celem dezinformacji** tego rodzaju treści jest wzmacnianie przekonania, że Libia padła ofiarą zewnętrznych spisków, co wpisuje się w popularne narracje o międzynarodowych intrygach wymierzonych w świat arabski.

- **Astroturfing i fałszywe narracje:**

„Hańba w Ma'arar – napis na murze Bab al-Azizija: 'Niech Bóg chroni Amerykę'”⁴⁶.

Kontekst:

1. Bab al-Azizija, dawna główna kwatera Muammara Kaddafiego w Trypolisie, była przez dekady symbolem jego władzy i oporu wobec Zachodu. Po upadku reżimu w 2011 roku miejsce to stało się przestrzenią dla różnych manifestacji politycznych i społecznych, w tym graffiti odzwierciedlających podziały społeczne i polityczne w Libii.

2. **Napis „Niech Bóg chroni Amerykę”.** Tego typu slogany na murach Bab al-Azizija mogą być częścią działań mających na celu manipulowanie percepcją społeczną. Napis jest przykładem astroturfingu, gdzie na pozór spontaniczny przekaz w rzeczywistości może być inspirowany przez określone grupy lub osoby dążące do kształtowania narracji. Sformułowanie „Niech Bóg chroni Amerykę” w kontekście miejsca tak symbolicznego jak Bab al-Azizija mogło mieć na celu wzbudzenie emocji i kontrowersji, sugerując współudział USA w upadku Libii.

3. **Znaczenie dla narracji antyzachodnich.** Tego rodzaju napisy są często interpretowane w Libii jako prowokacja lub ironiczna krytyka roli USA w destabilizacji kraju. W libijskich dyskursach antyzachodnich te narracje często wskazują na Amerykę jako głównego sprawcę chaosu po 2011 roku, zwłaszcza w kontekście wsparcia NATO dla rebelii przeciwko Kaddafiemu.

4. W części angielskiej widnieje napis: „**God Bless U.S.A.**” (pol. „Niech Bóg chroni USA”), a w arabskiej czytamy: „**Ameryka, Wielka Brytania i Francja, i tyle**”. Napis w języku angielskim wyraża pozytywne nastawienie do USA, mogące sugerować wdzięczność za obalenie reżimu Kaddafiego, natomiast arabski tekst wydaje się być bardziej ironiczny, redukując znaczenie innych graczy międzynarodowych w konflikcie. Tło muru, zniszczonego podczas interwencji NATO, podkreśla symboliczną wymowę graffiti, które stanowi wyraz przemian politycznych i społecznych w Libii. Towarzyszący obrazowi komentarz krytykuje gest autora napisu, wskazując na podziały w libijskim społeczeństwie dotyczące oceny roli USA i Zachodu – dla niektórych ich działania były wyzwoleniem, dla innych ingerencją prowadzącą do chaosu. Obraz ten, wraz z kontekstem historycznym i politycznym,

⁴⁶ Facebook Libya Mandela, [online:] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1146065073549074&set=a.377971547025101> (dostęp 20.12.2024).

odzwierciedla napięcia między sprzecznymi narracjami o skutkach interwencji NATO i zmieniających się relacjach międzynarodowych w regionie.

- **Rosja jako mediator:**

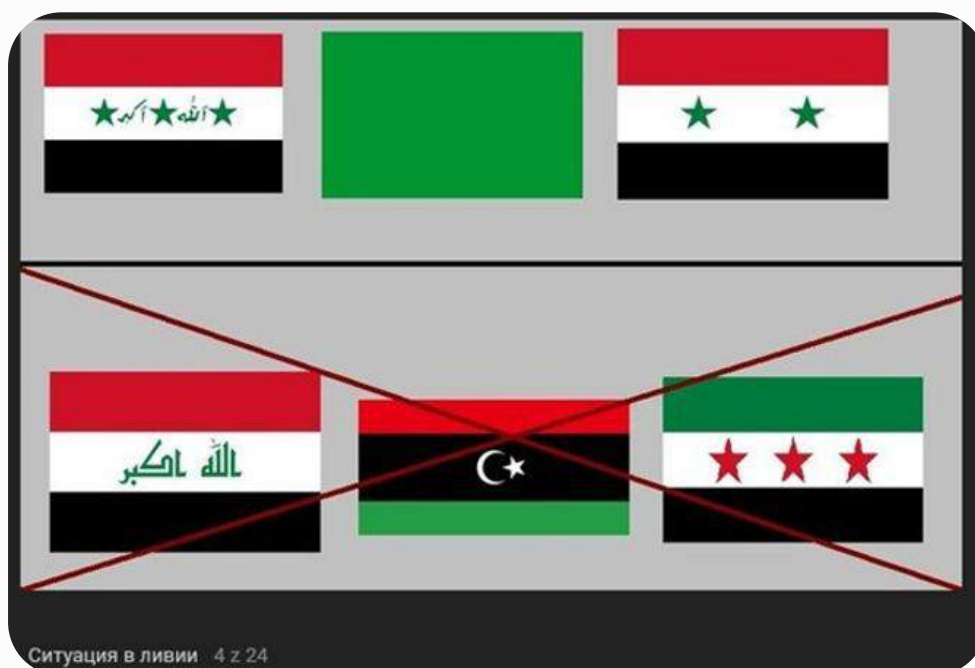
„Libia wzywa Rosję do pomocy w rozwiązaniu konfliktu”⁴⁷.

„Rosyjski prezydent zauważył w szczególności, że dokument nie mówi nic o zaangażowaniu sił NATO w Libii”⁴⁸.

- **Zmanipulowane konteksty:**

„Rosyjskie media manipulują obrazami zniszczeń w Libii jako efekt działań tureckich dronów”⁴⁹.

Powyższe treści są przykładami wykorzystania różnych technik manipulacji medialnej, w tym fałszywych wiadomości, teorii spiskowych i astroturfingu. Każda z tych narracji została zaprojektowana w celu osłabienia pozycji Zachodu w regionie oraz wzmacniania prorosyjskich narracji. Ciekawym przykładem jest poniższa grafika, pokazująca w centralnym punkcie flagę libijską.

Grafika 21: https://vk.com/natogohome?z=photo-25799733_289863248%2Falbum-25799733_131815661%2Frev (dostęp 20.12.2024).

⁴⁷ Wpis w serwisie VKontakte, [online:] https://vk.com/natogohome?w=wall-25799733_63 (dostęp 20.12.2024).

⁴⁸ Wpis w serwisie VKontakte, [online:] https://vk.com/natogohome?w=wall-25799733_63 (dostęp 20.12.2024).

⁴⁹ Artykuł w serwisie Sputnik Arabic, [online:] <http://www.rusnovosti.ru/news/143159/> (dostęp 20.12.2024).

Grafika przedstawia zestawienie flag Iraku, Libii i Syrii, gdzie w górnej części znajdują się symbole wcześniejszych reżimów (flaga Iraku z napisem „Allahu Akbar”, zielona flaga Libii z czasów Kaddafiego oraz flaga Syrii rządu Baszara al-Assada), a w dolnej części flagi współczesnych systemów politycznych tych państw, w tym flagi Wolnej Armii Syryjskiej, które są przekreślone czerwonym „X”. Przekaz sugeruje sprzeciw wobec obecnych porządków politycznych, które powstały w wyniku rewolucji arabskiej wiosny i interwencji Zachodu, takich jak inwazja USA na Irak, obalenie Kaddafiego w Libii czy wsparcie syryjskiej opozycji. Górne flagi wyrażają nostalgię za wcześniejszymi rządami, kojarzonymi z większą stabilnością i oporem wobec Zachodu, podczas gdy przekreślenie dolnych flag podkreśla krytykę nowych systemów, które są postrzegane jako źródło chaosu i destabilizacji w regionie. Grafika wpisuje się w narrację prorosyjską i antyzachodnią, faworyzującą dawny porządek polityczny na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej.

Ciekawym wątkiem jest również poniższa grafika, którą wielokrotnie można dostrzec w różnych konfiguracjach w mediach społecznościowych. Ukazuje ona Mu’ammara Kaddafiego w tle oraz monetę w dłoni na pierwszym planie. Napisy w języku arabskim, takie jak „مشروع خطير تاريخي” („Niebezpieczny historyczny projekt”) oraz „أسد أفريقيا” („Lew Afryki”), sugerują odniesienie do projektu złotego dinara, który Kaddafi promował jako wspólną walutę afrykańską.

Grafika 22: <https://vk.com/public151394926> (dostęp 20.12.2024).

Moneta prawdopodobnie symbolizuje ten projekt, który miał na celu uniezależnienie państw afrykańskich od międzynarodowych systemów finansowych opartych na dolarze i euro. Kaddafi dążył do stworzenia afrykańskiej waluty opartej na rezerwach złota, co miało stanowić wyzwanie dla globalnego systemu finansowego, szczególnie dla Zachodu. Rosja odgrywała istotną rolę w narracjach promujących dziedzictwo Kaddafiego, zwłaszcza w kontekście jego prób uniezależnienia Afryki od wpływów Zachodu. Jako państwo, które samo często kwestionuje dominację dolara w międzynarodowych finansach, Rosja wspierała ideę złotego dinara (*Золотой динар Каддафи*), widząc w niej możliwość

osłabienia pozycji USA i UE w Afryce. Współcześnie Rosja, przez swoje działania w Libii (np. wsparcie generała Chalify Haftara), wykorzystuje narracje antyzachodnie i dziedzictwo Kaddafiego, aby budować własne wpływy na kontynencie. Ten obraz wzmacnia przekaz prorosyjski, podkreślając walkę Kaddafiego z globalnym systemem finansowym i jego wizję niezależności Afryki, co rezonuje z rosyjską narracją o sprzeciwie wobec zachodniej hegemonii. Jest to też zgodne z szerszą strategią Rosji w zakresie wzmacniania wpływów w Afryce przez odwoływanie się do antykolonialnych i antyzachodnich sentymentów.

Na wyjaśnienia zasługuje również kontekst Grupy Wagnera oraz rola Jewgienija Wiktorowicza Prigożyna, twórcy tzw. fabryki trolli, blisko powiązanego z prywatnym przedsiębiorstwem wojskowym Grupą Wagnera, której był założycielem.

Grafika 23: <https://arabcenterdc.org/resource/the-fate-of-the-wagner-group-in-syria-libya-and-sudan/> (dostęp 20.12.2024).

Kolejna grafika przedstawia samego Prigożyna w wojskowym stroju na tle libijskiej flagi w kolorach czarno-czerwono-zielonym, symbolizującej obecną Libię po obaleniu reżimu Kaddafiego. W tle znajduje się również stylizowana broń raketowa z elementami flagi Libii, a całość osadzona jest na żółtym tle. Prigożyn w wojskowym stroju może być przedstawiony jako symbol dowódcy lub osoby ściśle związanej z działaniami militarnymi, nawiązując do obecnego konfliktu w Libii, w którym Grupa Wagnera odgrywa istotną rolę.

Grafika 24: <https://www.proekt.media/investigation/prigozhin-libya/> (dostęp 20.12.2024).

Rakieta z flagą Libii nawiązuje do militarnego wymiaru konfliktu, sugerując trwające zmagania zbrojne w regionie oraz wsparcie militarne Grupy Wagnera dla jednej ze stron. Flaga Libii, odnosząca się do okresu po rewolucji arabskiej wiosny, reprezentuje obecny system polityczny, jednak jej wykorzystanie w grafice może mieć wymiar propagandowy, którego celem jest wzbudzenie emocji narodowych i patriotycznych. Żółte tło może symbolizować bogactwo Afryki, takie jak ropa naftowa czy złoto, które były centralnym elementem polityki Kaddafiego i są przedmiotem współczesnych sporów politycznych. Obraz wydaje się gloryfikować Prigożyna jako symbol siły i strategicznej roli w walce o suwerenność Libii, a jego przedstawienie w kontekście flagi, rakiety i wojskowego stroju podkreśla akcentowanie roli militarnej w utrzymaniu wpływów. Rosja, wspierając generała Haftara w konflikcie libijskim, wykorzystywała tę wizualizację jako narzędzie propagandowe, podkreślając zaangażowanie Grupy Wagnera w stabilizację regionu, jednocześnie krytykując zachodnie ingerencje. Obraz stanowi patriotyczno-militarną wizualizację, która przedstawia Prigożyna jako postać centralną, podkreślając jego rolę w polityczno-militarnych działaniach Rosji na terenie Libii, a jednocześnie legitymizując trwające działania zbrojne i wzmacniając narrację o znaczeniu rosyjskiego wsparcia.

Rozdział 4.

Analiza skutków dezinformacji w Libii

Dezinformacja w Libii wpływa na kształtowanie dynamiki politycznej oraz społecznej tego państwa, ma konsekwencje dla decyzji rządowych, opinii publicznej i ogólnej stabilności politycznej. Rosyjskie kampanie dezinformacyjne, realizowane przede wszystkim przez prorosyjskie media, takie jak RT Arabic i Sputnik Arabic, koncentrują się na wspieraniu Libijskiej Armii Narodowej generała Haftara, co godzi w – cieszący się międzynarodowym uznaniem – Rząd Jedności Narodowej. Publikacje z tych mediów często oskarżają GUN o współpracę z grupami terrorystycznymi, co ma kształtować negatywne postrzeganie tej instytucji w oczach libijskiego społeczeństwa. Ich celem jest jednocześnie wzmocnienie pozycji Haftara, przez prezentowanie go jako jedynego stabilizatora państwa. Ma przyczynić się to do wzrostu poparcia dla libijskiego generała, zwłaszcza w kontekście jego kampanii przeciw GUN i jego sojusznikom.

Dezinformacja wpływa również na procesy wyborcze, osłabiając zaufanie do instytucji demokratycznych oraz prowadząc do wzrostu podziałów politycznych. Zrozumienie tych wpływów wymaga analizy kontekstu, w którym libijskie społeczeństwo funkcjonuje – wciąż pamięta ono o traumach związanych z długotrwałym konfliktem oraz walką o władzę. Dezinformacja rosyjska ma pogłębiać polaryzację społeczno-polityczną przez wypaczanie percepcji politycznych oraz religijnych kwestii. Doskonałym przykładem może być publikacja z 2021 roku, w której RT Arabic oskarżała Turcję o „neokolonialną” interwencję w Libii, co miało na celu wzbudzenie negatywnych emocji wśród społeczeństwa i przyciągnięcie uwagi do roli Rosji, jako rzekomego obrońcy Libii przed zagranicznymi wpływami.

Dodatkowo, działania dezinformacyjne Rosji w Libii mają istotne konsekwencje międzynarodowe. Rosyjskie kampanie zmierzają do pobudzenia napięć między Libią a jej sojusznikami, w tym Stanami Zjednoczonymi i państwami członkowskimi Unii Europejskiej, które postrzegają Rosję jako zagrożenie dla regionalnej stabilności. Przykładem takich kampanii może być publikacja z 2022 roku, w której Sputnik Arabic sugerował, że Polska jest jednym z głównych prowokatorów destabilizacji w regionie MENA, co miało doprowadzić do negatywnego postrzegania Polski i państw zachodnich w lokalnych mediach oraz wśród libijskiej społeczności. Te negatywne narracje, które przedstawiają Polskę jako kraj sprzyjający agresywnej polityce NATO, mogą skutkować dalszą marginalizacją państwa w regionie i utrudniać Polsce współpracę z krajami arabskimi.

Rozdział 5.

Wnioski i rekomendacje

Wnioski

Rosyjska dezinformacja jako narzędzie wpływu politycznego

Rosja stosuje szerokie spektrum działań dezinformacyjnych w Libii, które są kluczowym elementem jej strategii politycznej. Kampanie informacyjne mają na celu osłabienie wpływów Zachodu, wspieranie prorosyjskich frakcji politycznych oraz przedstawianie Rosji jako stabilizującego aktora w regionie. Działania te umożliwiają Rosji realizację celów strategicznych przy minimalnym zaangażowaniu militarnym.

Manipulowanie podziałami wewnętrznymi w Libii

Rosja skutecznie wykorzystuje złożone podziały polityczne, społeczne i etniczne w Libii do wzmocnienia swojej pozycji. Dezinformacja podsyca konflikty na tle klanowym, etnicznym i politycznym, co prowadzi do dalszej destabilizacji państwa. Przykładem jest manipulowanie narracjami dotyczącymi konfliktów o zasoby naftowe oraz oskarżenia o współpracę z grupami terrorystycznymi.

Rola mediów społecznościowych i platform informacyjnych

Media społecznościowe, takie jak Facebook, VKontakte, Telegram czy YouTube, odgrywają centralną rolę w rozpowszechnianiu dezinformacji. Fałszywe konta, manipulowane materiały wideo oraz spreparowane narracje zwiększają polaryzację i osłabiają zaufanie do instytucji demokratycznych. Działania takie, jak tworzenie botów na Facebooku czy rozpowszechnianie zmanipulowanych treści na Telegramie, skutecznie destabilizują społeczeństwo libijskie.

Wykorzystanie mediów państwowych i prorosyjskich platform

Prorosyjskie media, czyli np. RT Arabic, Sputnik Arabic czy Al-Mayadeen, służą Rosji jako narzędzie do kreowania narracji antyzachodnich i prorosyjskich. Te platformy skutecznie wspierają prorosyjskie frakcje polityczne, takie jak Libijska Armia Narodowa generała Haftara, jednocześnie podważając wiarygodność Rządu Jedności Narodowej.

Kontekst międzynarodowy i antyzachodnie narracje

Rosyjskie kampanie dezinformacyjne w Libii osłabiają pozycję Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej w regionie. Narracje oskarżające Zachód o destabilizację oraz przedstawiające Rosję jako neutralnego mediatora skutecznie ograniczają wpływy państw zachodnich, jednocześnie budując pozytywny wizerunek Rosji.

Wpływ na postrzeganie Polski

Chociaż Polska nie jest głównym celem rosyjskiej dezinformacji w Libii, sporadyczne narracje przedstawiające Polskę jako kraj antyislamski lub narzędzie NATO wpływają negatywnie na jej wizerunek w regionie MENA. Materiały te mogą utrudniać współpracę międzynarodową Polski z krajami arabskimi.

Skutki społeczne i polityczne dezinformacji

Dezinformacja pogłębia polaryzację społeczną i polityczną w Libii, utrudniając procesy demokratyczne i wzmacniając istniejące napięcia. Osłabia ona także zaufanie społeczne do instytucji rządowych, co stanowi przeszkodę w budowie stabilnego państwa.

Znaczenie Libii w regionalnej polityce rosyjskiej

Libia jest strategicznie ważnym punktem w polityce Rosji na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej. Działania dezinformacyjne pozwalają Moskwie budować swoje wpływy w kluczowym regionie, zwiększając możliwości oddziaływania na sąsiednie państwa oraz sytuację geopolityczną w regionie MENA.

Długofalowe cele Rosji

Rosja wykorzystuje dezinformację jako narzędzie do osiągnięcia długofalowych celów politycznych. W Libii chodzi przede wszystkim o ograniczenie wpływów Zachodu, promowanie prorosyjskich aktorów politycznych oraz zabezpieczenie interesów gospodarczych, szczególnie w sektorze energetycznym.

Rekomendacje

Wzmocnienie współpracy międzynarodowej w zakresie monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji w regionie MENA.

Zwiększenie edukacji medialnej wśród libijskiego społeczeństwa, aby ograniczyć podatność na manipulacje

Rozwijanie niezależnych mediów w Libii, które będą mogły pełnić rolę wiarygodnego źródła informacji

Budowanie międzynarodowych strategii przeciwdziałania dezinformacji, szczególnie w odniesieniu do działań Rosji w regionie

Bibliografia i źródła

Media:

1. 218TV, [online:] <https://www.218tv.net> (dostęp 20.12.2024).
2. Al-Ahrar TV, [online:] <https://libyaalahrar.tv/> (dostęp 20.12.2024).
3. Al-Arabiya (ZEA), [online:] <https://www.alarabiya.net> (dostęp 20.12.2024).
4. Al-Jazeera (Katar), [online:] <https://www.aljazeera.com/> (dostęp 20.12.2024).
5. Al-Massar, [online:] <https://almasartv.ly/> (dostęp 20.12.2024).
6. Al-Mayadeen (المیادین), [online:] <https://www.almayadeen.net> (dostęp 20.12.2024).
7. Al-Nabaa, [online:]
<https://www.youtube.com/@alnabaashows3953/streams> (dostęp 20.12.2024).
8. Al-Tanasuh TV, [online:] <https://tanasuh.tv/fm/> (dostęp 20.12.2024).
9. Facebook, [online:] <https://www.facebook.com/> (dostęp 20.12.2024).
10. Libya Al-Hadath, [online:] <https://libyaalhadath.net> (dostęp 20.12.2024).
11. Libya Al-Mostakbal, [online:] <https://www.almustaqbal.ly/> (dostęp 20.12.2024).
12. Libyan National Channel (LNC), [online:]
<https://libyaschannel.com/> (dostęp 20.12.2024).
13. Libyan News Agency (LANA), [online:]
<https://lana.gov.ly/index.php?lang=en> (dostęp 20.12.2024).
14. Mandela Libya, [online:] <https://www.facebook.com/libyamandela> (dostęp 20.12.2024).
15. Projekt Media, [online:]
<https://www.proekt.media/investigation/prigozhin-libya/> (dostęp 20.12.2024).
16. RT Arabic : روسيا اليوم, [online:] <https://arabic.rt.com> (dostęp 20.12.2024).
17. Rusnovosti, [online:] <http://www.rusnovosti.ru> (dostęp 20.12.2024).
18. SouthFront, [online:] <https://southfront.press/> (dostęp 20.12.2024).
19. Sputnik Arabic, [online:] سبوتنيك بالعربي <https://sputnikarabic.com> (dostęp 20.12.2024).
20. Telegram, [online:] <https://web.telegram.org> (dostęp 20.12.2024).
21. The Arab Center Washington DC, [online:]
<https://arabcenterdc.org/> (dostęp 20.12.2024).
22. VKontakte (VK), [online:] <https://vk.com> (dostęp 20.12.2024).
23. Wasat TV, [online:] <https://alwasat.ly/live> (dostęp 20.12.2024).

Raporty:

1. Arab Barometer: Libya, [online:]
<https://www.arabbarometer.org/countries/libya/> (dostęp 20.12.2024).
2. Arab Barometer: Raport szczegółowy, [online:]
https://www.arabbarometer.org/wp-content/uploads/ABVII_Libya_Report-EN.pdf (dostęp 20.12.2024).
3. Human Rights Watch, World Report 2020: Libya, [online:]
<https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/libya> (dostęp 20.12.2024).
4. Libya Center for Freedom of Press: Political Propaganda and Lack of Pluralism in Libyan Media. Raport, [online:]
<https://lcfp.org.ly/project/political-propaganda-and-the-lack-of-pluralism-in-libyan-media/?lang=en> 13 (dostęp 20.12.2024).
5. Media Landscapes, Libya, [online:]
<https://medialandscapes.org/country/libya> (dostęp 20.12.2024).
6. Social Media Monitoring Report: Libya, [online:]
<https://digitalmonitor.democracy-reporting.org/ARA/wp-content/uploads/2020/07/LIBYA-SMM-REPORT-main-findings.pdf> (dostęp 20.12.2024).